

Ο ρόλος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας

Μάιος 2014

BCG

THE BOSTON CONSULTING GROUP

Τα μεγάλα διμερή Επιμελητήρια (**Ελληνοαμερικανικό, Ελληνοβρετανικό, Ελληνογαλλικό, Ελληνογερμανικό, Ελληνοϊταλικό, Ελληνοολλανδικό και Ελληνοσουηδικό**) εκπροσωπούν σημαντικές εταιρίες με μεγάλο μέρισμα στην οικονομία της χώρας, άλλα και στην κοινωνία και έχουν μεγάλη εμπειρία διοίκησης. Ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος, καθώς συνδέουν τον επιχειρηματικό κόσμο της Ελλάδας με τους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της χώρας στο εξωτερικό, ενώ αποτελούν σημαντικό και αξιόπιστο μέσο για την προώθηση της ζητούμενης εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας. Σε αυτό το πλαίσιο, υποστήριξαν την πρωτοβουλία εκπόνησης μελέτης από το IOBE και τη BCG για την πρόοδο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα και τις προοπτικές της οικονομίας της. Η παρούσα μελέτη αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE και της BCG. Οι ερευνητές του IOBE και της BCG εργάστηκαν υπό την επιστημονική καθοδήγηση και ευθύνη του Γενικού Διευθυντή του Ιδρύματος και του Διευθύνοντος Συμβούλου της BCG στην Ελλάδα. Οι συγκεκριμένες απόψεις δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν ή συνεργάζονται με το IOBE και τη BCG.

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής. Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε το διαδικτυακό τόπο www.iobe.gr

Η **The Boston Consulting Group (BCG)** είναι διεθνής συμβουλευτική εταιρία με ηγετική παγκοσμίως θέση στη στρατηγική. Συνεργάζεται με ιδιωτικούς, δημόσιους και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς με σκοπό την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων και τον μετασχηματισμό των συνεργατών της. Η BCG ιδρύθηκε το 1963 και έχει παρουσία σε 45 χώρες με 81 γραφεία, με μόνιμη παρουσία στην Ελλάδα από το 2001. Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε το διαδικτυακό τόπο www.bcg.gr

Copyright © 2014 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών και The Boston Consulting Group (BCG)

Περιεχόμενα	Σελίδα
Εισαγωγή	4
Βασικές κατευθύνσεις της μεταρρυθμιστικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση	4
Ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης	7
Σταθερό, απλό και προβλέψιμο φορολογικό πλαίσιο	9
Βιώσιμο και δίκαιο ασφαλιστικό σύστημα	12
Καταπολέμηση της νεανικής ανεργίας	15
Μεγαλύτερη ευελιξία του Εκπαιδευτικού Συστήματος, με συνεχή αξιολόγηση για την αναβάθμισή του	17
Προώθηση της Έρευνας και εμπορική αξιοποίηση καινοτομιών	20
Πάταξη της διαφθοράς, γραφειοκρατίας, και πολυνομίας	23
Επιτάχυνση και διαφάνεια στις δημόσιες συμβάσεις	25
Ενίσχυση της διεθνοποίησης της ελληνικής οικονομίας	28

Εισαγωγή

Η ελληνική οικονομία σταθεροποιείται μετά από έξι χρόνια βαθιάς και παρατεταμένης ύφεσης. Η ισορροπία επανέρχεται τόσο στο δημοσιονομικό τομέα, όσο και στο εξωτερικό ισοζύγιο. Σε πολλούς και σημαντικούς τομείς παρατηρείται σαφής τάση αποκλιμάκωσης των τιμών. Επιπλέον, το κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, μετά την επίτευξη του πρωτογενούς πλεονάσματος. Θετικές εξελίξεις τεκμηριώνονται επίσης στον τομέα των τραπεζών, στην ανεργία και στον εξωτερικό τουρισμό.

Παρά τις θετικές εξελίξεις, παραμένει ισχυρός ο κίνδυνος η ελληνική οικονομία να μην πετύχει σταθερά θετικούς και σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Ο βιώσιμος δρόμος για την ανάπτυξη διέρχεται από την ουσιαστική αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της οικονομίας σε σχέση με το παρελθόν. Ο εξωτερικός δανεισμός της χώρας, τόσο του δημόσιου, όσο και του τραπεζικού τομέα, αναμένεται να συνεχίσει να αντιμετωπίζει περιορισμούς στο προβλεπόμενο μέλλον, προερχόμενος κυρίως από το κόστος του. Έτσι, η αναπτυξιακή ώθηση αναγκαστικά θα πρέπει να προέλθει από εξαγωγές, υποκατάσταση εισαγωγών και άμεσες επενδύσεις, από επιχειρήσεις και επενδυτές που βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα αλλά και από εισροή κεφαλαίων στην πραγματική οικονομία από το εξωτερικό, παρά, όπως στο πρόσφατο παρελθόν, από κατανάλωση ωθούμενη από δανεισμό.

Βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη αξιοσημείωτης αύξησης εξαγωγών και επενδύσεων αποτελούν η αναβάθμιση του εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Πολυάριθμες μεταρρυθμίσεις προς αυτές τις δύο βασικές κατευθύνσεις έχουν ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής. Ωστόσο, συνολικά δεν φαίνεται να έχει εμπεδωθεί μια ισχυρή δυναμική ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων, καθώς σε πολλούς τομείς παρατηρούνται καθυστερήσεις, αντιδράσεις και αδυναμία για πραγματικές τομές. Η απαραίτητη προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί να εξαντληθεί στο δημοσιονομικό πεδίο, που έχει ασκήσει ισχυρές πιέσεις στην οικονομική δραστηριότητα. Δεδομένης της παρατεταμένης και υψηλής ύφεσης στην Ελλάδα από το 2008, προκειμένου η χώρα να εισέλθει και να παραμείνει σε φάση ανάκαμψης, με υψηλούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, απαιτείται άμεσα εξέλιξη της παραγωγικής της βάσης και η διαφοροποίηση σε σύγκριση με το παρελθόν, μέσω εκτεταμένων επενδύσεων. Καθοριστική συμβολή στην εδραίωση της ανάκαμψης μπορεί να έχει η ουσιαστική βελτίωση της εξωστρέφειας.

Χωρίς αυτές τις αλλαγές σε βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προτύπου, η σχετική ισορροπία που έχει επιτευχθεί σε δημοσιονομικό επίπεδο, στο ισοζύγιο συναλλαγών του εξωτερικού τομέα, αλλά και στο πεδίο της παραγωγικής δραστηριότητας θα παραμένει εύθραυστη και επισφαλής. Για την υποστήριξη-διευκόλυνση της αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας, είναι επιτακτική η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στα πεδία διοικητικών παρεμβάσεων που επηρεάζουν τους βασικούς άξονες του παραγωγικού συστήματος. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η αποτύπωση της σχετικής προόδου που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια και η ανάδειξη των απαραίτητων μελλοντικών προτεραιοτήτων και ενεργειών για την ολοκλήρωση του μεταρρυθμιστικού φάσματος.

Βασικές κατευθύνσεις της μεταρρυθμιστικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση

Προκειμένου εφεξής να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματική η μεταρρυθμιστική πολιτική και σε σύντομο χρονικό διάστημα, απαιτείται ο κατάλληλος σχεδιασμός της. Στη συγκεκριμένη διαδικασία είναι αρχικά απαραίτητος ο καθορισμός των βασικών κατευθύνσεων των μεταρρυθμιστικών αποφάσεων και ενεργειών. Η ίδιας έντασης μεταρρυθμιστική προσπάθεια σε όλα τα επίπεδα, χωρίς να

έχουν τεθεί ορισμένες προτεραιότητες, ούτε μεγιστοποιεί την αποτελεσματικότητά της, ούτε επισπεύδει τις επιδιωκόμενες εξελίξεις. Στο σχεδιασμό πρέπει να ληφθούν υπόψη σε μεγάλο βαθμό οι **βασικοί παράγοντες ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας** που αναλύθηκαν παραπάνω, καθώς και οι **πτυχές της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας που αποτελούν διαχρονικά ή τα τελευταία χρόνια τροχοπέδη** στην εξέλιξή της, όπως πχ. η χαμηλή ανταγωνιστικότητά της, η αναποτελεσματικότητα της λειτουργίας του κράτους, η έντονη όξυνση της ανεργίας, ιδίως των νέων, με επακόλουθο την εξάπλωση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

Τούτων δεδομένων, η μεταρρυθμιστική πολιτική πρέπει να εστιάσει σε **τέσσερα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά** της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, τα οποία καθορίζουν κατά κύριο λόγο τις προοπτικές κάθε χώρας, δηλαδή τη **διαρθρωτική ανταγωνιστικότητά της**, την **εξωστρέφειά της**, το **ρόλο του κράτους στην οικονομία** και το **βαθμό πρόσβασης-συμμετοχής της κοινωνίας στις οικονομικές-τεχνολογικές εξελίξεις**.

Αναλυτικά, λαμβάνοντας υπόψη τη σταδιακή διεύρυνση του χάσματος ανταγωνιστικότητας διαχρονικά ανάμεσα στην ελληνική οικονομία και στο μέσο όρο των ανεπτυγμένων χωρών, χρειάζονται συντονισμένες δράσεις για την **ενίσχυση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας** της Ελλάδας. Αυτή δεν εξαρτάται μόνο από το σχετικό κόστος παραγωγής – στο οποίο έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια εκτεταμένες προσαρμογές – και τις τιμές των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών. Συσχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την **ποιότητά τους**, το **τεχνολογικό τους περιεχόμενο** και το **βαθμό διαφοροποίησής τους**. Η σημαντική βελτίωση ως προς αυτά τα χαρακτηριστικά επέρχεται διεθνώς όλο και περισσότερο μέσω της **δημιουργίας και ενσωμάτωσης καινοτομιών**. Η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας καθορίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό από την παραγωγή και την αξιοποίηση γνώσης. Συνεπώς, προκειμένου να καλυφθεί μέρος της υστέρησης της Ελλάδας έναντι των υπόλοιπων ανεπτυγμένων χωρών στην παραγωγή καινοτομιών, **απαιτείται υποστήριξη επενδύσεων σε ερευνητικές δραστηριότητες, στην εφαρμογή και τη διάχυση των αποτελεσμάτων τους**. Οι μεταρρυθμίσεις με αυτό το περιεχόμενο πρέπει να διευκολύνουν σημαντικά την **άντληση ωφελειών από δραστηριότητες σε Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη**, κάμπτοντας την αντίληψη ότι αυτές συνεπάγονται μόνο ή κυρίως υψηλό ρίσκο.

Η σταδιακή αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών αποτελεί μια εκ των πλέον βασικών προϋποθέσεων για την άρση της εσωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας. Δεν επαρκεί όμως για την **απαιτούμενη σημαντική και σταθερή ενίσχυση της διεθνοποίησής της**, προκειμένου να μεταβληθεί το **αναπτυξιακό πρότυπό της**. Η **συντριπτική πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων** δεν έχει έρθει σε επαφή με διεθνείς αγορές, συνεπώς **δεν γνωρίζει τους κανόνες λειτουργίας τους**. Από την άλλη πλευρά, οι διαχρονικά εξωστρεφείς ελληνικές επιχειρήσεις, αλλά και όσες προσπαθούν τα τελευταία χρόνια να βγουν έξω από τα σύνορα της χώρας, αντιμετωπίζουν **σημαντικά προσκόμματα**, τα οποία προέρχονται από τον τρόπο λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο των εξαγωγικών/εισαγωγικών ροών. Ακολουθώντας, για την **επίτευξη υψηλής εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας**, που είναι βασικό δομικό χαρακτηριστικό των ανεπτυγμένων οικονομιών, **απαιτείται σειρά μεταρρυθμίσεων στις εξαγωγικές διαδικασίες**, αλλά και για την **κατάλληλη προετοιμασία-ενημέρωση των επιχειρήσεων** για το διεθνές περιβάλλον και τη **διευκόλυνση της δικτύωσής τους**.

Η **δομή και ο τρόπος λειτουργίας του κράτους** αποτελούν **διαχρονικά εστίες εμποδίων και προβλημάτων** σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και των πολιτών. Η **πολυνομία**, η συχνή **έλλειψη σαφούς ιεραρχίας ή/και κατανομής αρμοδιοτήτων στο δημόσιο τομέα**, οι **πολλές αλλαγές στη δομή του κράτους**, επέφεραν **κατακερματισμό εξουσιών και ανάπτυξη γραφειοκρατίας**. Αυτά με τη σειρά τους, οδήγησαν στην εκδήλωση φαινομένων **διαφθοράς**, γενικευμένης σε ορισμένα τμήματα του κρατικού μηχανισμού και της δημόσιας διοίκησης, η οποία ευνοήθηκε και από την **ανυπαρξία ή την αναποτελεσματικότητα ενός αξιόπιστου μηχανισμού επιβολής κυρώσεων**. Τα

προβλήματα για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά στην Ελλάδα από τη λειτουργία του κράτους αύξησε και μεγέθυνε η **υψηλή συμμετοχή του στην παραγωγική δραστηριότητα**, σε βασικούς τομείς της οικονομίας (πχ. παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, επικοινωνίες, μεταφορές), συχνά με πλήρη αποκλεισμό αντίστοιχης δραστηριότητας από τον ιδιωτικό τομέα. Η δημιουργία **πολυδαίδαλων δομών** και ο **γραφειοκρατικός τρόπος λειτουργίας** κυριαρχούσαν σταδιακά και σε αυτούς τους τομείς.

Τούτων δεδομένων, για την άρση των εμποδίων στην επιχειρηματική δραστηριότητα και για τη διευκόλυνση των πολιτών, απαιτείται **ριζική αλλαγή στο ρόλο του ελληνικού κράτους στην οικονομία, στη δομή και στον τρόπο λειτουργίας σε όλα τα επίπεδά του**. Η αναποτελεσματικότητά του ως παραγωγός, στην Ελλάδα και διεθνώς, καταδεικνύει ότι η συμμετοχή του στην παραγωγική δραστηριότητα πρέπει να **περιοριστεί σε βασικά δημόσια αγαθά και υπηρεσίες** (πχ. εθνική άμυνα, υγεία, παιδεία). Σε ότι αφορά τη διάρθρωση και τη λειτουργία του, απαιτείται **συγχώνευση υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων, αποσαφήνιση της ιεραρχίας, μείωση και απλοποίηση διαδικασιών** στις συναλλαγές με πολίτες και επιχειρήσεις. Ο ρόλος της **αποκεντρωμένης διοίκησης** πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά στη νέα δομή, περιορίζοντας τον υδροκεφαλισμό του κράτους και αναδεικνύοντας τοπικές ανάγκες και δυνατότητες. Η καθιέρωση και λειτουργία αξιόπιστων, αδιάβλητων **μηχανισμών ελέγχου** θα αποσοβήσει φαινόμενα διαφθοράς και παραμέλησης-παράβασης καθηκόντων, βελτιώνοντας την αποδοτικότητα της νέας δομής.

Ο πλέον καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχία της παραγωγικής αναδιάρθρωσης και της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας είναι αναμφίβολα η **συμμετοχή όσο το δυνατόν μεγαλύτερου τμήματος της κοινωνίας** σε αμφότερα. Η ώθηση του νέου αναπτυξιακού προτύπου στην οικονομία και η αποδοτικότητα των δυνατοτήτων που δημιουργούνται από τις μεταρρυθμίσεις θα μεγιστοποιηθούν από την παροχή πρόσβασης σε αυτά στη μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού της χώρας. Κρίσιμος παράγοντας επιτυχίας είναι η προσέγγισή τους από **κοινωνικές ομάδες που πλήγηκαν έντονα** από την ύφεση των τελευταίων ετών, όπως για παράδειγμα οι νέοι. Η γρήγορη ένταξη στο καινούργιο πλαίσιο εξελίξεων και προοπτικών **δεν πρέπει να αφεθεί στην τύχη**. Αντιθέτως, είναι απαραίτητο να ενθαρρυνθεί και να υποστηριχθεί με **κατάλληλες πρωτοβουλίες**. Συγκεκριμένα, απαιτείται ένα σύνολο σχετικών ενεργειών, που θα λειτουργήσει ως **δίχτυ επανένταξης κοινωνικών ομάδων** οι οποίες βιώνουν τα τελευταία χρόνια συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτές οι δράσεις θα συγκροτήσουν τρόπον τινά ένα **νέο κοινωνικό συμβόλαιο**, παρέχοντας **ευκαιρίες και κίνητρα συμμετοχής** στη προσπάθεια της χώρας. Πρέπει να καλύπτουν την **εκπαίδευση** από τις αρχικές της βαθμίδες, την **κατάρτιση-επανακατάρτιση** ανέργων και εργαζομένων, την **αγορά εργασίας**, την **κοινωνική ασφάλιση** κ.ά.

Για την υλοποίηση των τεσσάρων κατευθύνσεων του μεταρρυθμιστικού κύματος αναλύονται στην παρούσα μελέτη οι μεταρρυθμίσεις που έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται στο στάδιο της εφαρμογής, καθώς και όσες είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας, σε εννέα επιμέρους περιοχές παρεμβάσεων:

1. Δικαιοσύνη
2. Φορολογικό πλαίσιο
3. Ασφαλιστικό σύστημα
4. Νεανική ανεργία
5. Εκπαιδευτικό Σύστημα
6. Έρευνα και καινοτομία
7. Διαφθορά, γραφειοκρατία και πολυνομία
8. Προμήθειες δημοσίου
9. Εξαγωγικός τομέας

1 Ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης

Οι προσεχείς μεταρρυθμίσεις πρέπει να στοχεύουν σε αυξημένη εμπιστοσύνη πολιτών – επιχειρήσεων στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης

Η διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής της δικαιοσύνης είναι **κομβικό ζήτημα** στην **ανταγωνιστικότητα της οικονομίας** και στην **προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων**, καθώς ενισχύει την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών στις συναλλαγές τους με τις εγχώριες εταιρίες και το κράτος.

Κατανοώντας την ανάγκη για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του συστήματος δικαιοσύνης, η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε σε σημαντικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στον τομέα της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητας της απονομής της δικαιοσύνης (π.χ. **σύστημα fast track σε δίκες για στρατηγικές επενδύσεις, ενίσχυση των ειρηνοδικείων** κ.ά.). Όμως, αυτή η προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί με ακόμα εντονότερους ρυθμούς, ειδικότερα στο ζήτημα της **ταχύτητας**, μέσω θεσμικών και νομοθετικών παρεμβάσεων που θα προωθούν την ταχύτερη έκδοση αποφάσεων και, παράλληλα, θα διασφαλίζουν την ακέραιη απονομή της δικαιοσύνης. Επιπλέον, οι μελλοντικές μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες πρέπει να στοχεύουν στην **ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των επιχειρήσεων** στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- Σύστημα **fast track** σε δίκες για στρατηγικές επενδύσεις που παρακάμπτει σημαντικά νομικά εμπόδια που επενεργούν αποτρεπτικά στις μεγάλες επενδύσεις εγχωρίως, και διαμορφώνει ένα πιο ελκυστικό περιβάλλον για άμεσες ξένες επενδύσεις. Επιπλέον, η κυβέρνηση προώθησε ταχύτερες διαδικασίες για **αναγκαστικές εκτελέσεις-κατασχέσεις** που βοηθούν στην εκκαθάριση των υποθέσεων και οδηγούν στην απελευθέρωση των συναλλαγών, με συνακόλουθα ευμενή οικονομικά αποτελέσματα. Επίσης, υλοποιήθηκε η άμεση εφαρμογή της κρίσης των ανωτάτων δικαστηρίων σε **"πυλοτικές δίκες"** από τα δικαστήρια μικρότερων βαθμίδων. Κατ' αυτό τον τρόπο προωθείται η ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης επειδή τα δικαστήρια μικρότερων βαθμίδων έχουν πλέον διακριτή πυξίδα που τους κατευθύνει, αλλά ενισχύεται και η ασφαλέστερη απονομή της δικαιοσύνης, καθώς η απόφαση των χαμηλότερων δικαστηρίων στηρίζεται σε απόφαση των ανωτάτων δικαστηρίων.
- Παράλληλα, **έγιναν θεσμικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση του θεσμού της διαμεσολάβησης και των ειρηνοδικείων**. Συγκεκριμένα, αναβαθμίστηκε η **διαμεσολάβηση** προκειμένου να ενισχυθούν εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών, αφήνοντας την προσφυγή στα δικαστήρια ως ύστατη λύση. Αυτό συνεπάγεται αποσυμφόρηση των δικαστηρίων από μεγάλο αριθμό υποθέσεων και οικονομικότερη διαδικασία επίλυσης των διαφορών. Την ίδια στιγμή, ενισχύθηκε ο θεσμός των **ειρηνοδικείων**, μέσω αύξησης του αριθμού των δικαστών και μεταφοράς μεγάλου όγκου υποθέσεων σε αυτά, προκειμένου να γίνει καλύτερος επιμερισμός των υποθέσεων και συνεπώς ταχύτερη και αποτελεσματικότερη δικαστική επίλυση αυτών.
- **Στοχευμένες πολιτικές, προκειμένου να υπάρξει βραχυπρόθεσμα ταχύτερη αντιμετώπιση νομικών εμποδίων**. Για παράδειγμα, προωθήθηκε η **δικαιοκρατική αντιμετώπιση** του τεράστιου όγκου μηνύσεων και εγκλήσεων (π.χ. καταργείται η υποχρεωτικότητα της προκαταρκτικής εξέτασης στα πλημμελήματα, οι ανώνυμες καταγγελίες τίθενται στο αρχείο εκτός εξαιρέσεων κ.ά.), η οποία συντελείται με την απλοποίηση των διαδικασιών και συμβάλλει στην ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης. Συγχρόνως, πραγματοποιήθηκε απλοποίηση και επίσπευση της διαδικασίας των **ασφαλιστικών μέτρων**, με αποτέλεσμα την συντομότερη έκδοση αποφάσεως και την εξοικονόμηση δαπάνης για τους διάδικους και το κράτος.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης:

Ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης

- **Μεταρρύθμιση του τρόπου διοίκησης των δικαστηρίων εισάγοντας αρχές και εργαλεία του σύγχρονου μάνατζμεντ.** Σε αυτό πλαίσιο είναι απαραίτητη η συνεχής διαχείριση της απόδοσης (**performance management**) των δικαστηρίων για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας απονομής της δικαιοσύνης. Τα ίδια τα δικαστήρια θα θέτουν συγκεκριμένους στόχους κάθε χρόνο πάνω στους οποίους θα αξιολογούνται (αντίστοιχος θεσμός στην Δανία). Επιπλέον, είναι απαραίτητη η εγκατάσταση και εφαρμογή **προηγμένων πληροφοριακών συστημάτων** στα δικαστήρια για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης (αντίστοιχη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε στην Δανία μέσω του e-justice και στην Ολλανδία με την ψηφιοποίηση των δικαστηρίων), όπως επίσης και η ολοκληρωμένη δημιουργία **ηλεκτρονικού αρχείου υποθέσεων**. Συγχρόνως, θα πρέπει να προωθηθεί η άμεση **κατάργηση της απασχόλησης των δικαστών στον προσδιορισμό των υποθέσεων και η ηλεκτρονική κατάθεση των δικογράφων**. Ακολούθως, θα δημιουργηθεί επαρκής διαθεσιμότητα δικαστών για τα τμήματα που εκδικάζουν υποθέσεις και παρουσιάζουν ιδιαίτερη καθυστέρηση (π.χ. ασφαλιστικά μετρά, εκούσια δικαιοδοσία, κλπ)
- **Καινοτόμες θεσμικές παρεμβάσεις** οι οποίες θα επισπεύδουν την ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης. Ειδικότερα, εγκατάσταση μηχανισμού που δίνει τη δυνατότητα, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των διάδικων, ταχείας έκδοσης μίας απόφασης (**fast ruling**) χωρίς το δικαίωμα έφεσης, ευνοώντας τον περιορισμό του όγκου των υποθέσεων αλλά και τους διάδικους που έχουν ως βασική προτεραιότητα την έκδοση της απόφασης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (αντίστοιχος μηχανισμός στην Ολλανδία). Επιπλέον, μπορεί να γίνει **θεσμοθέτηση ομαδοποίησης υποθέσεων**, π.χ. ανάλογα με το οικονομικό ύψος του επίδικου αντικειμένου και τις χρονικές ανάγκες της υπόθεσης (π.χ. για αστικές υποθέσεις έως €15.000), έτσι ώστε να γίνεται στοχευμένη αντιμετώπιση των διαφορετικών υποθέσεων που θα ωφελήσει την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης. Ταυτόχρονα, πρέπει να προωθηθεί αλλαγή της νομοθεσίας έτσι ώστε το σύστημα δικαιοσύνης να **μην ευνοεί την άμεση προσφυγή στα δικαστήρια** και κατά συνέπεια να οδηγεί στην μείωση των εισερχομένων υποθέσεων και στην ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης. Τέλος, πρέπει να ενισχυθεί η **θωράκιση των πνευματικών δικαιωμάτων**, με τη δημιουργία ειδικών δικαστηρίων για εκδίκαση υποθέσεων σχετικών με πνευματικά δικαιώματα. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται και η επιμόρφωση δικαστών σε θέματα πνευματικών δικαιωμάτων.
- Επίσης, πρέπει να δρομολογηθεί άμεσα η **αναδιάρθρωση του λειτουργικού μοντέλου της δικαιοσύνης**, προκειμένου να καλυφθούν οι τρέχουσες ανάγκες αποτελεσματικότερα. Σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να γίνει **ανακατανομή των οργανικών θέσεων** των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων στα δικαστήρια της χώρας με βάση τις πραγματικές τους ανάγκες (π.χ. μεταξύ 1996-2006 οι θέσεις δικαστών στο Εφετείο Θεσσαλονίκης αυξήθηκαν κατά 15% ενώ στο ίδιο χρονικό διάστημα η αύξηση των εκδικαζομένων υποθέσεων ήταν της τάξης του 113%), έτσι ώστε η απονομή της δικαιοσύνης να γίνεται ταχύτερα και παράλληλα με τους ίδιους ρυθμούς σε όλη τη χώρα. Ταυτόχρονα, και δεδομένου του όγκου των εκκρεμών υποθέσεων, θα πρέπει να γίνει **επέκταση του ωραρίου** των δικαστηρίων (από τις 3 στις 5μ.μ.) αλλά και **μείωση του χρόνου των δικαστικών διακοπών**, δεδομένου ότι τα δικαστήρια υπολειτουργούν για τρεισήμισι μήνες κάθε χρόνο (δυόμισι το καλοκαίρι, δεκαπέντε ημέρες Χριστούγεννα και Πάσχα) έτσι ώστε να γίνει άμεσα διαχειρίσιμος ο όγκος των υποθέσεων. Επιπλέον, σε περίπτωση αναβολής της δίκης θα πρέπει να δίνεται **επαρκής αιτιολόγηση** από το δικαστή, ο οποίος θα αναλαμβάνει την εκδίκασή της και στη νέα δικάσιμο η

οποία θα οριστεί. Τέλος, προτείνεται η **μείωση των επιτρεπόμενων αναβολών**, συμβάλλοντας στην ταχύτερη διαλεύκανση των υποθέσεων και στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων.

Αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης

- **Στοιγευμένες νομοθετικές παρεμβάσεις αλλά και καλύτερη εκπαίδευση των λειτουργών της δικαιοσύνης.** Σε αυτή την κατεύθυνση, καθίσταται επιτακτική η αλλαγή του **Πτωχευτικού Κώδικα** για την ευκολότερη και ταχύτερη λύση και εκκαθάριση των εταιριών που έχουν ζητήματα βιωσιμότητας. Κατ' αυτό τον τρόπο απελευθερώνεται το ενεργητικό τους και επισπεύδεται η εκκαθάριση των περιουσιακών τους στοιχείων, ενώ εξαλείφονται οι όποιες επιπτώσεις από την παύση των εργασιών τους. Επίσης, είναι αναγκαία η ενίσχυση της νομοθετικής ποιότητας μέσω της **πιστής τήρησης των σχετικών κανόνων του Ο.Ο.Σ.Α.** (π.χ. να μην εισάγονται διατάξεις στους νόμους που δεν είναι σχετικές), οδηγώντας σε ενιαίο δίκαιο και σε αποφυγή νομικής σύγχυσης που καταλήγει σε αναποτελεσματικότητα στην απονομή της δικαιοσύνης. Επιπλέον, προτείνεται η θεσμοθέτηση **αυξημένης ευθύνης δικηγόρου**, ιδιαίτερα σε σχέση με την τήρηση των αναγκαίων τυπικών προϋποθέσεων, με απειλή σοβαρής αστικής, ποινικής και πειθαρχικής (διαγραφή) ευθύνης του σε περίπτωση παραβάσεων. Τέλος, πρέπει να ενισχυθεί η **εκπαίδευση** των λειτουργών της δικαιοσύνης σε βασικές αρχές λειτουργίας της οικονομίας, των αγορών και των επιχειρήσεων για να υπάρξει καλύτερη κατανόηση των επιχειρηματικών υποθέσεων και αποτελεσματικότερη διαλεύκανσή τους.

Βέλτιστη πρακτική: Η **Ολλανδία** έκανε πολύ σημαντικά βήματα προόδου στην ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα απονομής της δικαιοσύνης, με απτά αποτελέσματα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η κυβέρνηση προώθησε την ψηφιοποίηση των δικαστηρίων, η οποία έδωσε την δυνατότητα στα Ολλανδικά δικαστήρια να έχουν οπτικοακουστική καταγραφή της δίκης, δυνατότητες απομακρυσμένης ανάκρισης, απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση με πολλές κυβερνητικές υπηρεσίες (π.χ. αστυνομία, φορολογικά, γραφείο μετανάστευσης), κα. Η ψηφιοποίηση των δικαστηρίων ενίσχυσε την αποτελεσματικότερη διαχείριση των υποθέσεων, την επιτάχυνση των διαδικασιών και συντέλεσε στην δραστική μείωση του κόστους. Σήμερα, υπάρχουν υποθέσεις στα Ολλανδικά δικαστήρια που επιλύονται εντός μερικών ημερών. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση απλοποίησε τις διαδικασίες, ειδικά σε αστικές υποθέσεις, και σύστησε μία ομάδα ειδικών (π.χ. για ψυχομετρική ανάλυση, τεστ DNA) που βρίσκεται σε άμεση ετοιμότητα για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διαλεύκανση των υποθέσεων.

2 Σταθερό, απλό και προβλέψιμο φορολογικό πλαίσιο

Πέρα από την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής για τη δημοσιονομική προσαρμογή, το φορολογικό πλαίσιο πρέπει να καταστεί ελκυστικό για την πραγματοποίηση επενδύσεων, μέσω της απλοποίησης και της σταθερότητάς του

Το φορολογικό πλαίσιο αποτελεί μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας. Ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό φορολογικό πλαίσιο θα προωθήσει την επιχειρηματικότητα και θα δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για επενδύσεις.

Τούτων δεδομένων, η σημερινή ελληνική κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε γενναίες μεταρρυθμίσεις του φορολογικού συστήματος και έχει καταφέρει να ενισχύσει σημαντικά τη δυνατότητα των φορολογικών μηχανισμών και του νομοθετικού πλαισίου για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Για την **αύξηση της**

αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης η κυβέρνηση σχεδίασε και εφάρμοσε νέα συστήματα και γραμματείες που διευκόλυναν και ενδυνάμωναν το φορολογικό έλεγχο. Στο άμεσο μέλλον, παράλληλα με τη συνεχή ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην **προσέλκυση επενδύσεων** μέσω της **μείωσης των φορολογικών συντελεστών**, της **απλοποίησης των φορολογικών διατάξεων** και της **σταθερότητας των φορολογικών κανόνων**, έτσι ώστε να υπάρχει προβλεψιμότητα του φορολογικού καθεστώτος, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Είναι ενδεικτικό της πολυπλοκότητας και της αστάθειας του συστήματος που ακόμα υπάρχει ότι από το 2009 μέχρι τον Απρίλιο του 2012 έχουν εκδοθεί 582 εγκύκλιοι για φορολογικά και τελωνιακά θέματα.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Η κυβέρνηση προώθησε μία σημαντική μεταρρύθμιση η οποία δίνει έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη και στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.** Συγκεκριμένα, έγινε μεγαλύτερη χρήση της φορολογίας βάσει τεκμαρτού εισοδήματος, προκειμένου να προσεγγιστεί μεγάλο πλήθος φυσικών προσώπων, τα οποία στο παρελθόν μπορούσαν να μην υφίστανται άμεση φορολογία. Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης που επιτεύχθηκε, επιτρέπει τη μεγαλύτερη ισότητα στην κατανομή των φορολογικών βαρών, συνεπώς ενισχύοντας την κοινωνική δικαιοσύνη. Παράλληλα, έγινε σημαντική **αύξηση προστίμων** σε περιπτώσεις όπου οι φορολογικές δηλώσεις δεν υποβάλλονται ή υποβάλλονται εκπρόθεσμα, αλλά δημιουργήθηκε και ολοκληρωμένη διαδικασία με την οποία διακόπτεται η λειτουργία των επιχειρήσεων οι οποίες επανειλημμένα δεν εκδίδουν αποδείξεις, ενισχύοντας την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Επιπλέον, θεσπίστηκε **θέση μόνιμου Γενικού Γραμματέα Εσόδων** με αυξημένες αρμοδιότητες και με πενταετή θητεία που του επιτρέπει να ασκεί απρόσκοπτα τα καθήκοντά του, π.χ. χωρίς τις διαταραχές του εκλογικού κύκλου ή των κυβερνητικών ανασχηματισμών. Συγχρόνως, **ισχυροποιήθηκαν σημαντικοί οργανισμοί** για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής (π.χ. το Σ.Δ.Ο.Ε. έχει πλέον την αρμοδιότητα έκδοσης φορολογικών προστίμων).
- **Αναβάθμιση των ηλεκτρονικών συστημάτων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του φορολογικού πλαισίου.** Συγκεκριμένα, συστάθηκε Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα των Ελεγκτικών Υπηρεσιών (**ELENXIS**) για την επιλογή σε κεντρικό επίπεδο των περιπτώσεων που θα ελεγχθούν. Επίσης, αναβαθμίστηκε το **TaxisNet** για την διευκόλυνση των φορολογούμενων, προκειμένου να ανταπεξέρχονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Μέσω των ηλεκτρονικών συστημάτων έχει περιοριστεί η φυσική επαφή με την εφορία και τους υπαλλήλους της, ενισχύοντας την επίστευση των διαδικασιών και μειώνοντας τις εστίες διαφθοράς. Ταυτόχρονα, εκσυγχρονίστηκε το **πρόγραμμα διασταύρωσης στοιχείων** στο οποίο θα περιλαμβάνονται δεδομένα άλλων χωρών, τα οποία αντλήθηκαν στο πλαίσιο φορολογικών συμφωνιών ανταλλαγής πληροφοριών.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για μεγαλύτερη απλοποίηση και προβλεψιμότητα:

Σταθερότητα, απλοποίηση και προβλεψιμότητα του φορολογικού πλαισίου

- **Η κυβέρνηση πρέπει να δραστηριοποιηθεί άμεσα για την ενίσχυση της σταθερότητας του φορολογικού πλαισίου,** έτσι ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη προβλεψιμότητα του φορολογικού καθεστώτος που θα δημιουργεί φιλικό περιβάλλον προς τις επιχειρήσεις και θα τις διευκολύνει να εγκαταστήσουν τις έδρες τους και να επενδύσουν στην Ελλάδα. Σε αυτή την κατεύθυνση, πρέπει να απλοποιηθεί και να **ενδυναμωθεί η σταθερότητα των φορολογικών διατάξεων** και, ταυτόχρονα, να καθιερωθεί **διεθνώς ελκυστικό/ανταγωνιστικό φορολογικό πλαίσιο** για επιχειρήσεις και επενδύσεις για διάστημα τουλάχιστον 10 ετών, **με νόμο αυξημένης τυπικής ισχύος**. Οι όποιες αλλαγές να

απαιτούν ενισχυμένη κοινοβουλευτική πλειοψηφία για τη νομοθέτησή τους, περιορίζοντας το ενδεχόμενο αλλαγών από τις επόμενες κυβερνήσεις.

- **Απλοποίηση του φορολογικού συστήματος για τη διευκόλυνση των φορολογούμενων στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους.** Σε αυτή την κατεύθυνση, η μείωση της πολυπλοκότητας μπορεί να επιτευχθεί μέσω της δημιουργίας ενός **περισσότερο ενιαίου φορολογικού καθεστώτος**, όπου θα υπάρχει δραστική μείωση των εξαιρέσεων και θα καθιερωθούν κοινοί φορολογικοί κανόνες για όλες τις επιχειρήσεις, προκειμένου να ελαττωθούν οι δυνατότητες διαφθοράς, να ενισχυθεί η προβλεψιμότητα των φόρων και να υπάρχει ίση μεταχείριση για ξένες και ελληνικές επιχειρήσεις. Επίσης, πρέπει να πραγματοποιηθεί **κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας**, προκειμένου να αφαιρεθούν οι ασάφειες και να μειωθεί το περιθώριο υποκειμενικών αξιολογήσεων από τους επιθεωρητές. Πρέπει να γίνει επέκταση του ισχύοντος μέτρου συμψηφισμού του Φ.Π.Α., για άμεση αποπληρωμή/ συμψηφισμό όλων των οφειλόμενων πληρωμών του δημοσίου προς τις επιχειρήσεις έτσι ώστε να ενισχυθεί η ρευστότητά τους και να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη προς το κράτος. **Η υιοθέτηση ενός κοινού και σταθερού φορολογικού συντελεστή εισοδήματος (μετά από ένα απαλλασσόμενο ποσό ανά φυσικό πρόσωπο, ή εναλλακτικά ενός συστήματος με πολύ λίγους διαφορετικούς συντελεστές) θα βελτιώνει πολλές πλευρές της τρέχουσας κατάστασης.**

Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής

- Για να πραγματοποιηθεί μια επιτυχημένη μεταρρύθμιση κατά της φοροδιαφυγής πρέπει να στηριχτεί σε **3 βασικούς πυλώνες: αποτελεσματικοί φορολογικοί έλεγχοι, μείωση της διαφθοράς των υπαλλήλων στο φοροεισπρακτικό μηχανισμό και συνεργασία με ξένες κυβερνήσεις για ανταλλαγή πληροφοριών.** Σε πρώτη φάση πρέπει να γίνει **στρατηγικός σχεδιασμός των φορολογικών ελέγχων** μετά από ποιοτική ανάλυση των στοιχείων της φοροδιαφυγής (π.χ. ανά γεωγραφική περιοχή, κατά συγκεκριμένα προϊόντα, κατά τομείς και δραστηριότητες), κάνοντας την προσπάθεια πάταξης της φοροδιαφυγής στοχευμένη και μετατοπίζοντάς τη τους γενικούς ελέγχους σε τυχαία επιλεγμένες επιχειρήσεις. Στην Δανία εφαρμόστηκε μια αντίστοιχη πολιτική βάσει της οποίας γίνονταν στοχευμένοι έλεγχοι σε συγκεκριμένους κλάδους και γεωγραφικές περιοχές, οι οποίοι βοήθησαν στη δραστική μείωση της φοροδιαφυγής στη χώρα. Επίσης, είναι απαραίτητη η **ενοποίηση και συγκέντρωση μηχανισμών είσπραξης φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης**, προκειμένου να περιοριστεί ο αριθμός των σχετικών συναλλαγών για τις επιχειρήσεις. Η ενοποίηση των εισπρακτικών μηχανισμών θα εξοικονομήσει χρόνο και κόστος για τον φορολογούμενο και θα μειώσει αισθητά την εισφοροδιαφυγή. Ταυτόχρονα, πρέπει να εφαρμοστεί άμεσα η **επιβολή τακτικών δηλώσεων πόθεν έσχες για τους υπαλλήλους των εφοριών** και διαρκής έλεγχος της περιουσιακής τους κατάστασης μειώνοντας τη διαφθορά και ενισχύοντας τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα των ελέγχων. Επιπλέον, η κυβέρνηση πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην **αναβάθμιση της διεθνούς συνεργασίας** με φορολογικές αρχές άλλων χωρών, για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών σε θέματα φορολόγησης και πρακτικών μεθόδων αντιμετώπισης των νέων μορφών φοροδιαφυγής που αναδύονται σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά. Τέλος, πρέπει να υπάρχει **συνεχής ενημέρωση των φορολογούμενων για τις αλλαγές στη φορολογική νομοθεσία**, με εκδόσεις που θα περιγράφουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, καθώς και πρακτικές οδηγίες για τους τρόπους εκπλήρωσης των υποχρεώσεων τους.

Προσέλκυση ξένων επενδύσεων

- Σταδιακή **μείωση του φορολογικού συντελεστή νομικών και φυσικών προσώπων** αλλά και συνολικός προσανατολισμός στη **μείωση της φορολογίας εισοδήματος**, προκειμένου να ενισχυθούν οι δυνατότητες επενδύσεων και να υπάρξει αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Επιπλέον, προτείνεται η

υιοθέτηση του φορολογικού καθεστώτος που προτείνεται από τον **ΟΟΣΑ** έτσι ώστε να υπάρχει αξιοπιστία και ευκρίνεια ως προς το φορολογικό πλαίσιο και τις απαιτήσεις του. Ακολούθως, θα διευκολυνθούν οι ξένοι επενδυτές στον υπολογισμό των φόρων και η Ελλάδα θα γίνει πιο ελκυστικός προορισμός για ξένες επενδύσεις. Ταυτόχρονα, πρέπει να πραγματοποιηθεί εκσυγχρονισμός των φοροτεχνικών υπηρεσιών, οι οποίες σήμερα διέπονται από ένα πλαίσιο ασαφές και πολύπλοκο. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η **καθιέρωση διεθνών προτύπων για την τυποποίηση των φοροτεχνικών υπηρεσιών**, όπου θα ενισχύουν την συγκρισιμότητά τους με τα διεθνή δεδομένα και την ανταγωνιστικότητά τους, διευκολύνοντας τη μετάβαση σε ένα φιλικότερο φορολογικό περιβάλλον, το οποίο θα δίνει έμφαση στην προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Βέλτιστη πρακτική: Το 2010 το **Ηνωμένο Βασίλειο** προχώρησε σε μια μεγάλη μεταρρύθμιση του φορολογικού πλαισίου με έμφαση στην δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος προς τις επιχειρήσεις και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Σε αυτή τη βάση μειώθηκε ο εταιρικός φόρος στο 23%, μειώθηκε η γραφειοκρατία, απλοποιήθηκε η νομοθεσία κ.ά. Παράλληλα, η κυβέρνηση δαπάνησε περισσότερο από €1δισ για να ενδυναμώσει τους φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς και να προωθήσει καμπάνιες κατά της φοροδιαφυγής. Επιπλέον, ενίσχυσε τους πόρους για να υπάρξει ταχεία νομική αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής με αποτέλεσμα την κατακόρυφη άνοδο των διώξεων. Ταυτόχρονα, ενδυνάμωσε τα ηλεκτρονικά συστήματα (π.χ. Connect) και κατάφερε, σε σύντομο χρονικό διάστημα, να φέρει ~€1δισ στα ταμεία της. Τέλος, η κυβέρνηση προώθησε διακρατικές συμφωνίες για αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών υπηρεσιών.

3 Βιώσιμο και δίκαιο ασφαλιστικό σύστημα

Πλέον, χρειάζονται μεταρρυθμίσεις σε βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του ασφαλιστικού για να είναι βιώσιμο και δίκαιο, με προσθήκη ανταποδοτικού σκέλους στον πρώτο, δημόσιο και συλλογικό πυλώνα του και προώθηση του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα του

Το εγχώριο ασφαλιστικό σύστημα είχε αρχίσει να παρουσιάζει από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, πολύ πριν τη δημοσιονομική κρίση, κλυδωνισμούς και συνεχώς εντονότερα σημάδια εξασθένησης της βιωσιμότητάς του. Τα αυξανόμενα προβλήματα προήλθαν και συνεχίζουν να οξύνονται εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων, μεταξύ των οποίων οι κυριότεροι είναι οι εξής: α) η σημαντική αλλαγή σε βασικά δημογραφικά δεδομένα, β) ο χαμηλός μέσος όρος ετών εισφορών και τα υψηλά ποσοστά αναπλήρωσης του εισοδήματος από τις συντάξεις, γ) η νομοθετική πολυπλοκότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και ο κατακερματισμός του σε ένα μεγάλο αριθμό ταμείων, δ) η εισφοροδιαφυγή και η αδυναμία είσπραξης βεβαιωμένων εισφορών και ε) η περιορισμένη, ορισμένες φορές αμφιλεγόμενη, αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών ταμείων.

Παρά τις παρεμβάσεις στο ασφαλιστικό σύστημα που έγιναν στη δεκαετία του 2000, οι μέσο-μακροπρόθεσμες προοπτικές του στα τέλη της είχαν καταστήσει επιτακτική την πραγματοποίηση πρόσθετων παρεμβάσεων. Οι εκτεταμένες αλλαγές σε δομικές παραμέτρους του ασφαλιστικού τα τελευταία χρόνια (όχι στο επίπεδο των συντάξεων) έγιναν με τους νόμους 3863/2010, 3865/2010, 3918/2011, 4052/2012 και 4093/2012. Αφορούν στις **συγχωνεύσεις ασφαλιστικών ταμείων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, στο διαχωρισμό των κλάδων υγείας των ταμείων από τους κλάδους σύνταξης με ενοποίηση των πρώτων, στην αύξηση της ελάχιστης περιόδου εισφορών για πλήρη συνταξιοδοτικά δικαιώματα και των γενικών ελάχιστων ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης, στην αλλαγή της μεθόδου υπολογισμού των συντάξεων κ.α.** Από την άλλη πλευρά, δεν έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα μεταρρυθμίσεις σε βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του ασφαλιστικού

συστήματος, όπως για την ενίσχυση της ανταποδοτικότητάς του, με την προσθήκη ανταποδοτικού σκέλους στον πρώτο, δημόσιο και συλλογικό πυλώνα του και την προώθηση του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα του ασφαλιστικού συστήματος. Επιπλέον, είναι εφικτός ο περαιτέρω εξορθολογισμός των δαπανών, πχ. μέσω αύξησης της χρήσης γενόσημων φαρμάκων, ενώ είναι δυνατή περαιτέρω αναδιάρθρωση των ασφαλιστικών φορέων για τον περιορισμό του κόστους τους και την εξάλειψη της ύπαρξης ασφαλισμένων με διαφορετικών ταχυτήτες. Προς αυτές τις κατευθύνσεις πρέπει να εστιάσει προσεχώς η μεταρρυθμιστική πολιτική.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Επέκταση της περιόδου εισφορών έως τη συνταξιοδότηση.** Αυξήθηκε η ελάχιστη διάρκεια περιόδου εισφορών για την απόκτηση πλήρων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων στα 40 έτη, προκειμένου να αυξηθεί η χαμηλή μέση διάρκειά της εγχωρίως. Παράλληλα, με το Ν. 4093/2012 αυξήθηκε η ελάχιστη ηλικία για τη λήψη πλήρους σύνταξης στα 62 έτη και του γενικού ελάχιστου ηλικιακού ορίου συνταξιοδότησης στα 67 έτη, ανεξαρτήτως φύλου.
- **Αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων.** Συνεκτίμηση όλου του ιστορικού των εισοδημάτων από εργασία για τον υπολογισμό της σύνταξης, όχι μόνο των τελευταίων ετών. Μείωση του ετήσιου ποσοστού αναπλήρωσης του εισοδήματος από εργασία από τη σύνταξη. Σταδιακή κλιμάκωση του ποσοστού αναπλήρωσης συναρτήσει του αριθμού ημερομισθίων ασφάλισης
- **Αναδιάρθρωση ασφαλιστικών φορέων.** Συγχώνευση των ασφαλιστικών ταμείων κύριας ασφάλισης σε έξι. Ενοποίηση επικουρικών ταμείων υπό το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.). Διαχωρισμός των κλάδων υγείας όλων των κύριων ασφαλιστικών ταμείων (Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., Ο.Γ.Α., Ο.Α.Ε.Ε., Ο.Π.Α.Δ.) από τους τομείς συντάξεων τους. Ενοποίηση των κλάδων υγείας στον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.). Πρόσφατα, οι μονάδες παροχής υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. εντάχθηκαν στην οργανωτική δομή του Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (Π.Ε.Δ.Υ.-Ν. 4238/2014)
- **Εξορθολογισμός ειδικών κατηγοριών ασφαλισμένων:** Στο πλαίσιο του Ν. 3863/2010, αναθεωρήθηκε η λίστα βαρέων-ανθυγιεινών επαγγεμάτων. Η εμβέλειά της περιορίστηκε στο 8% των εργαζόμενων.
- **Αλλαγή στην ασφάλιση των εργαζομένων του δημόσιου τομέα:** Ένταξη όλων των νεοπροσλαμβανομένων στο Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.
- **Εξορθολογισμός-διαφάνεια στις ιατροφαρμακευτικές δαπάνες του ασφαλιστικού:** Εφαρμογή ηλεκτρονικού συστήματος συνταγογράφησης φαρμάκων σε όλο το φάσμα της υγειονομικής περίθαλψης των ταμείων κοινωνικής ασφάλισης.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της δικαιοσύνης του ασφαλιστικού συστήματος:

Ανταποδοτικότητα του ασφαλιστικού συστήματος

- **Προσθήκη ανταποδοτικού σκέλους στον πρώτο πυλώνα του ασφαλιστικού συστήματος,** προκειμένου να συνδεθούν οι εισφορές των ασφαλισμένων με τις παροχές στις οποίες έχουν πρόσβαση
- **Ενίσχυση του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα του ασφαλιστικού συστήματος.** Σε αυτό το πλαίσιο, για την προώθηση του δεύτερου πυλώνα, χρειάζεται διευκόλυνση της ίδρυσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Α.), τα οποία θεσμοθετήθηκαν με το Ν. 3029/2002 μέσω: α) μείωσης του ελάχιστου απαιτούμενου αριθμού εργαζομένων σε επιχείρηση για την ίδρυση Τ.Ε.Α. (100 άτομα), καθώς ο νόμος αποκλείει τη δημιουργία τους σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, οι

οποίες είναι οι περισσότερες Ελλάδα και με μεγαλύτερη αναλογία στο σύνολο από ότι διεθνώς β) **παροχής φορολογικών κινήτρων στους εργοδότες για την ίδρυση Τ.Ε.Α.**, γ) **απλοποίησης των υφιστάμενων γραφειοκρατικών διαδικασιών** για τη δημιουργία τους δ) νομοθέτησης της **δυνατότητας δημιουργίας Τ.Ε.Α. από πολλούς εργοδότες**, η οποία δεν περιλαμβάνεται στο υπάρχον νομικό πλαίσιο και ε) εξέταση **κρατικής συμμετοχής σε Τ.Ε.Α.**, με επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών, ιδίως στα χαμηλά εισοδήματα, όπως γίνεται στις Γερμανία, Τσεχία και αλλού. Η **υφιστάμενη επικουρική ασφάλιση μπορεί να μετασχηματιστεί σε επαγγελματική**, με ανοικτές επιλογές ως προς το βαθμό υποχρεωτικότητας συμμετοχής.

Ο χαρακτήρας του **τρίτου πυλώνα** πρέπει να παραμείνει προαιρετικός. Ωστόσο είναι αναγκαίο να **διασαφηνιστεί ο θεσμικός ρόλος των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών**. Επιπλέον, αυτές πρέπει να έχουν **πλήρη ελευθερία συμμετοχής στα σχήματα του δεύτερου πυλώνα**. Για την ενίσχυση της ιδιωτικής ασφάλισης εφαρμόζονται διεθνώς **συστήματα επιδοτήσεων ή/και παροχής φοροελαφρύνσεων** (πχ. πρόγραμμα Riester στη Γερμανία). Στην Ελλάδα, με το Ν.4110/2013 καταργήθηκαν οι σχετικές φοροαπαλλαγές, στο πλαίσιο της διαδικασίας δημοσιονομικής προσαρμογής. Η ευρύτερη αποτελεσματικότητα αυτής της ρύθμισης μέσο-μακροπρόθεσμα, με βάση και τη διεθνή εμπειρία, είναι αμφίβολη, όπως έχει επισημανθεί σχετικά και από την Τράπεζα της Ελλάδος¹.

Λαμβάνοντας υπόψη τα αίτια και τον τρόπο εξάπλωσης της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, βασική προϋπόθεση για υψηλή διάθεση συμμετοχής των εργαζομένων στο δεύτερο και στον τρίτο πυλώνα του ασφαλιστικού συστήματος, είναι ο **περιορισμός του επενδυτικού κινδύνου που δυνητικά ενέχουν τέτοια επενδυτικά-συνταξιοδοτικά σχήματα**. Η **αναθεώρηση-εκσυγχρονισμός του σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου και του ρόλου των αρμόδιων εποπτικών αρχών** μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά σε αυτό το στόχο, με μετέπειτα τακτική εξέταση τυχόν αναγκών νέας προσαρμογής τους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει αναληφθεί προς αυτή την κατεύθυνση η πρωτοβουλία Red Tape Challenge.

Εξορθολογισμός κρατικών δαπανών για το ασφαλιστικό σύστημα

- **Αύξηση της χρήσης των γενόσημων φαρμάκων**, στο πλαίσιο της προσπάθειας περιορισμού των ιατροφαρμακευτικών δαπανών του κράτους.

Αναδιάρθρωση ασφαλιστικών φορέων

- **Ενοποιήσεις ασφαλιστικών ταμείων κύριας ασφάλισης** έτσι ώστε να μην υπερβαίνουν τα τρία (μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων, αγροτών).

Βέλτιστη πρακτική: Το 1998 η **Σουηδία** αναδιάρθρωσε το σύστημα ασφάλισης και ανέπτυξε ένα υγιές, σταθερό και, σε πολύ μεγάλο βαθμό, ανταποδοτικό ασφαλιστικό σύστημα. Η μεικτή συνεισφορά των εργαζομένων-εργοδοτών θεσπίστηκε στο 18,5% των αποδοχών των εργαζομένων, από το οποίο το 16% είναι ανταποδοτικό (pay-as-you-go) και το 2,5% κατατίθεται σε προ-κεφαλαιοποιητικό συνταξιοδοτικό ταμείο (prefunded pension), αναβαθμίζοντας με αυτό τον τρόπο τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος. Επίσης, η Σουηδία εφάρμοσε μια καινοτόμο προσέγγιση στους ατομικούς λογαριασμούς. Η κυβέρνηση διαπραγματεύεται τις αμοιβές με ιδιωτικά αμοιβαία κεφάλαια στα οποία θα επενδυθούν οι συνεισφορές, αλλά οι εργαζόμενοι έχουν την ελευθερία να επιλέξουν ποιο αμοιβαίο κεφάλαιο προτιμούν να επενδύσουν τα χρήματά τους. Έτσι, όλες οι συνεισφορές θα επενδύονται από την κυβέρνηση, ώστε να

¹ Νομισματική Πολιτική 2012-2013, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάιος 2013

έχει μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ και να εξασφαλίζει οικονομίες κλίμακας, μειώνοντας το διοικητικό κόστος και άλλα σχετικά στοιχεία κόστους. Ταυτόχρονα, οι ασφαλισμένοι μπορούν να αλλάξουν αμοιβαίο κεφάλαιο όποτε θελήσουν, με την προϋπόθεση ότι θα επωμιστούν οι ίδιοι το κόστος.

4 Καταπολέμηση της νεανικής ανεργίας

Τα στοχευμένα προγράμματα απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, η στενή σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, η συμβουλευτική υποστήριξη των νέων, μπορούν σταδιακά να μετριάσουν το μείζον πρόβλημα της νεανικής ανεργίας

Το πρόβλημα της νεανικής ανεργίας αποτελούσε, διαχρονικά, ένα από τα σημαντικότερα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Σήμερα, το ποσοστό της νεανικής ανεργίας αγγίζει το 60% και, αναπόδραστα, καθιστά την νεανική ανεργία ως το πιο φλέγον κοινωνικό και οικονομικό ζήτημα. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτού του καίριου ζητήματος είναι ιδιαίζουσας σημασίας για την επίτευξη ευρείας αποδοχής της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, αλλά και για τη δυνατότητα σύναψης ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου.

Σε αυτό πλαίσιο, η ελληνική κυβέρνηση ενήργησε άμεσα στην αντιμετώπιση του προβλήματος (π.χ. **μείωση κατώτατου μισθού, υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων ενίσχυσης της απασχόλησης των νέων**) αλλά, δεδομένης της έκτασής του, η πολιτική αντιμετώπιση της νεανικής ανεργίας πρέπει να γίνει με ακόμα ταχύτερα μεταρρυθμιστικά βήματα με την **ενίσχυση στοχευμένων προγραμμάτων, ανάπτυξη κινήτρων** για την πρόσληψη νέων νέων, **σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας και παροχή εξειδικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης σε νέους νέους** (αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις στην Γερμανία, Αυστρία, Κορέα).

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Προτεραιότητα στις μεταρρυθμίσεις στο εργασιακό καθεστώς για τους νέους και στην σύνδεση της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας.** Κομβικό πρώτο βήμα στην αντιμετώπιση της νεανικής ανεργίας ήταν η **μείωση του κατώτατου μισθού για νέους έως 25 ετών κατά 32%**, μειώνοντας σημαντικά το κόστος εργασίας και διευκολύνοντας τις επιχειρήσεις να κάνουν προσλήψεις εργαζομένων από τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, δόθηκαν κίνητρα στο πλαίσιο της δράσης "πρακτική άσκηση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης" για την **απόκτηση εργασιακής εμπειρίας από τους φοιτητές μέσω της πρακτικής άσκησης** (π.χ. αμοιβή για κάθε μήνα πρακτικής άσκησης, ασφαλιστική κάλυψη έναντι κινδύνου, ατυχήματος, κ.λπ. για όλη την διάρκειά της). Επίσης, μέσω συστηματικών **προγραμμάτων μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία** (school-to-work-programs) υποστηρίζεται η απόκτηση πρώτης εργασιακής εμπειρίας (μέσω καθοδήγησης, συμβουλευτικών υπηρεσιών, κατάρτισης δεξιοτήτων), προσαρμοσμένης στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των νέων νέων.
- **Στοχευμένα προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης των νέων.** Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση προώθησε το πρόγραμμα "επιταγή εισόδου στην αγορά εργασίας για άνεργους έως 29 ετών" μέσω **χορήγησης voucher** για την κατάρτιση σε εξειδικευμένες δεξιότητες, σε συνδυασμό με εκπαιδευτική καθοδήγηση και εργασιακή εμπειρία 5 μηνών. Επίσης, το πρόγραμμα "προώθηση καινοτομικής επιχειρηματικότητας νέων" ενίσχυσε τις **επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που ενσωματώνουν στοιχεία καινοτομίας**. Η ενίσχυση παρέχεται μέσω χρηματοδότησης (έως €10.000 ανά επιχείρηση) και συμβουλευτικής υποστήριξης από θεματικά εργαστήρια, υπηρεσίες καθοδήγησης, επιχειρηματικές αποστολές και εκθέσεις. Παράλληλα, το πρόγραμμα "επιχειρηματικότητα στην ύπαιθρο" είχε στόχο

την δραστηριοποίηση ανέργων έως 35 ετών, μέσω **απασχόλησής τους στον αγροτοδιατροφικό τομέα**. Η υποστήριξη θα παρέχεται μέσω συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης (με εκπαιδευτικό επίδομα € ανά ώρα) για την έναρξη και διαχείριση της αγροτικής μονάδας, συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με την προετοιμασία και ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων και ενημέρωσης για πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης. Συγχρόνως, η κυβέρνηση υποστήριξε την απασχόληση νέων ανέργων σε **ερευνητικές δραστηριότητες** μέσω του προγράμματος για την "απασχόληση προσωπικού υψηλής εξειδίκευσης" με χρηματοδότηση του 70% του συνολικού μισθολογικού κόστους για την επιχείρηση. Τέλος, προωθήθηκε το πρόγραμμα για την "υποστήριξη νέων για την δημιουργία κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων" που θα παρέχει **εκπαίδευση στην κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα**, κατάρτιση στο αντικείμενο της δραστηριότητας της επιχείρησης, υποστήριξη στην εκπόνηση επιχειρηματικού σχεδίου αλλά και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στους υποψήφιους κοινωνικούς επιχειρηματίες.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για την άμεση καταπολέμηση την ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας:

Στοχευμένες παρεμβάσεις και καινοτόμα προγράμματα υπέρ της απασχόλησης

- **Τόνωση της αγοράς και στοχευμένες πολιτικές και προγράμματα που να προωθούν εργασιακές ευκαιρίες για νέους.** Σε πρώτη φάση, η κυβέρνηση πρέπει να ενισχύσει άμεσα το **Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων**, δεδομένου πλέον του αυξημένου ποσοστού συγχρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (95%) και του υψηλού πολλαπλασιαστή για εισοδήματα και δημιουργία θέσεων εργασίας αυτών των επενδύσεων. Επίσης, απαιτούνται δράσεις που να προωθούν την **εργασία μαθητευόμενων νέων** σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, όπως η επιδότηση για έξι μήνες σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν νέους ανέργους. Επιπροσθέτως, η κυβέρνηση μπορεί να δημιουργήσει σώμα **ειδικών εκπαιδευτών (coaches)**, οι οποίοι θα υποστηρίζουν και θα κατευθύνουν τους νέους που θα απασχολούνται στις επιχειρήσεις στην ταχύτερη και καλύτερη εκμάθηση των αναγκαίων δεξιοτήτων, ούτως ώστε να απορροφηθούν άμεσα από τον εργοδότη μετά την λήξη της επιδότησης. Ταυτόχρονα, προτείνεται το κράτος να αναλαμβάνει τις ασφαλιστικές εισφορές των μαθητευόμενων μετά τη λήξη του προγράμματος, για μικρό και συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, παρέχοντας ένα πρόσθετο κίνητρο για την πρόσληψή τους. Επιπλέον, είναι αναγκαίο να θεσπιστούν **συγκεκριμένα κριτήρια για την χορήγηση επιδόματος ανεργίας**, προκειμένου να καταπολεμηθεί η μακροχρόνια ανεργία και να δίνεται κίνητρο σε σύντομο χρονικό διάστημα οι επιδοτούμενοι άνεργοι να αποδέχονται προσφερόμενη εργασία και να επανεντάσσονται στην αγορά εργασίας. Συγχρόνως, είναι απαραίτητη η **δημιουργία διαδικτυακής πλατφόρμας** (στα πρότυπα διαδικτυακών υπηρεσιών άλλων χωρών) που θα παρέχει συνολική πληροφόρηση: από ανοίγματα θέσεων εργασίας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, διαδικτυακή εκπαίδευση, έως συμβουλευτικές υπηρεσίες για την επαγγελματική κατεύθυνση των νέων. Τέλος, προτείνεται η εφαρμογή **στοχευμένου προγράμματος στους άνεργους νέους με μειωμένες προοπτικές εξασφάλισης δουλειάς** (π.χ. νέοι που δεν ολοκλήρωσαν την φοίτησή τους στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, νέοι που απεξαρτήθηκαν από τα ναρκωτικά). Το πρόγραμμα θα είναι εξαμηνιο (αντίστοιχο του **Joblinge στην Γερμανία**) και θα παρέχει την δυνατότητα πρακτικής άσκησης και ιδιαίτερης συμβουλευτικής υποστήριξης.

Σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας

- Ένα από τα κομβικά προβλήματα που ενισχύουν την νεανική ανεργία στην χώρα είναι ότι οι νέοι δεν έχουν εξοπλιστεί με τις δεξιότητες και τις γνώσεις που χρειάζονται οι επιχειρήσεις (**skills mismatch**).

Συνεπώς, **η κυβέρνηση πρέπει να δώσει έμφαση στην σωστή κατάρτιση των νέων ανάλογα με τις ανάγκες τις αγορές εργασίας**. Προς αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η δημιουργία **στοχευόμενου εκπαιδευτικού προγράμματος** για νέους ανέργους που εστιάζει στην κατάρτιση σε δεξιότητες και γνώσεις ανάλογα με τις ανάγκες της οικονομίας, π.χ. στον τουριστικό τομέα (αντίστοιχο πρόγραμμα στην Γερμανία). Το πρόγραμμα εξασφαλίζει στους νέους ανέργους την απόκτηση προσόντων σε τομείς της οικονομίας που έχουν έλλειψη προσωπικού λόγω χαμηλής προσφοράς εργασίας και κατά συνέπεια διευκολύνει την απορρόφηση τους από τις επιχειρήσεις. Παράλληλα, πρέπει να υπάρξει και **δημιουργία ειδικών προγραμμάτων διπλής μαθητείας** όπου οι φοιτητές θα δαπανούν περίπου το 75% του χρόνου συγκεκριμένων μαθημάτων σε μια ιδιωτική εταιρία λαμβάνοντας μία χρήσιμη πρακτική εμπειρία και το 25% εντός των σχολών τους, αποκτώντας την αναγκαία θεωρητική κατάρτιση (αντίστοιχα με τα προγράμματα dual apprenticeship της Αυστρίας και της Γερμανίας). Ταυτόχρονα, πρέπει να επιδιωχθεί η **ενδυνάμωση της δια βίου μάθησης** για την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση και προσαρμογή της σταδιοδρομίας νέων ατόμων.

Βέλτιστη πρακτική: Η ασιατική κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 90 άφησε την **Κορέα** πολλαπλά τραυματισμένη. Πάρα ταύτα η κυβέρνηση της Κορέας ενήργησε με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στην προώθηση των μεταρρυθμίσεων και κατάφερε να αναδιατάξει την οικονομία και να επιτύχει σημαντική μείωση της ανεργίας (σήμερα η ανεργία βρίσκεται στο 3,5%). Η κυβέρνηση έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού συστήματος και στην εφαρμογή στοχευμένων πολιτικών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας κυρίως για νέους. Δημιουργήθηκε ένα από τα καλύτερα εκπαιδευτικά συστήματα στον κόσμο και τα πανεπιστήμια της χώρας πλέον είναι πρωτοπόρα σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας. Συγχρόνως, η κυβέρνηση εφάρμοσε στοχευμένες πολιτικές για την καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους. Θέσπισε φοροαπαλλαγές για εταιρίες που προσλαμβάνουν εργαζόμενους από τεχνικά η ειδικά λύκεια, επιδότησε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που προσέλαβαν νέους εργαζόμενους κα. Επιπλέον, προώθησε συγκεκριμένα προγράμματα ενίσχυσης της δημιουργίας θέσεων εργασίας, όπως το πρόγραμμα κοινωνικής επιχειρηματικότητας που δημιούργησε θέσεις εργασίας για νέους, το πρόγραμμα παροχής βοήθειας (π.χ. χρηματοδότηση, εγκαταστάσεις, εξοπλισμός) σε νεοφυείς επιχειρήσεις (startups), κ.ά. Επίσης ενδυνάμωσε το δίκτυο εργασιακής πληροφόρησης μέσω διαδικτύου (Job Young Service), παρέχοντας πληθώρα πληροφοριών που κυμαίνεται από θέσεις εργασίας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα μέχρι συμβουλευτικές υπηρεσίες πάνω στην επαγγελματική πορεία των νέων.

5 Μεγαλύτερη ευελιξία του εκπαιδευτικού συστήματος, με συνεχή αξιολόγηση για την αναβάθμισή του

Η ουσιαστική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος περνάει πλέον από την αποκέντρωσή του, τη διασύνδεσή του με την αγορά εργασίας, την πολύπλευρη υποστήριξη της καινοτομικότητας και τη συνεχή αξιολόγησή του

Το παγκόσμιο γίνεσθαι στον 21^ο αιώνα διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τη ραγδαία τεχνολογική πρόοδο, την εξέλιξη της γνώσης και τη διεθνοποίηση του ανταγωνισμού σε όλα τα επίπεδα. Μέσα σε αυτό το δυναμικά εξελισσόμενο περιβάλλον ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι διττός: Αφενός να συμβάλει στη δημιουργία ατόμων που θα αποτελούν ενεργούς πολίτες, με ευρεία μόρφωση, ικανότητες συνεργασίας και κριτική σκέψη. Αφετέρου να εφοδιάσει τα άτομα με τις απαραίτητες δεξιότητες, ούτως ώστε να ενταχθούν

ομαλά στην αγορά εργασίας και να συμβάλλουν στην οικονομική πρόοδο μέσω της παραγωγικότητας τους και της δημιουργίας νέων ιδεών, καινοτομιών και γνώσεων.

Παρά τις αυξανόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες, η **αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα** ως προς την παροχή βασικών γνώσεων **φθίνει συνεχώς**. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα **αποτελέσματα της αξιολόγησης PISA**, ενός τυποποιημένου προγράμματος του Ο.Ο.Σ.Α. που αξιολογεί τις γνώσεις, τα προσόντα και τις αντιλήψεις των μαθητών, το 2012 οι **επιδόσεις των ελλήνων μαθητών παρουσίασαν πτώση** σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα έναντι του 2009. Ακολούθως, η θέση της Ελλάδας στη γενική κατάταξη **υποχώρησε από την 25^η στην 42^η**. Ωστόσο η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης μπορούν εν τω μέσω της δημοσιονομικής προσαρμογής να επιτευχθούν με παρεμβάσεις που απαιτούν μικρό ή καθόλου κόστος, πρωτίστως με διαρθρωτικές αλλαγές. Πολιτικές αποφάσεις αυτού του τύπου στη διάρκεια των τελευταίων ετών εστίασαν στην **αναδιάρθρωση των θεσμών οργάνωσης και εποπτείας του εκπαιδευτικού συστήματος, στην προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης και στην ενίσχυση της αυτοδιοίκησης και την αναδιάρθρωση των οργάνων διοίκησης των πανεπιστημίων**. Βασικές μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες για τα επόμενα χρόνια πρέπει να αποτελέσουν η **ενίσχυση της αυτονομίας της εκπαίδευσης** σε όλες τις βαθμίδες της, η **συνεχής και ουσιαστική αξιολόγηση εκπαιδευτικού προσωπικού και δομών**, η **μεγαλύτερη διασύνδεση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την επιχειρηματική κοινότητα και η υποστήριξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων στα πανεπιστήμια, με έμφαση στην πρακτική-εμπορική αξιοποίησή τους**.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

Οργάνωση Εκπαιδευτικού Συστήματος:

- **Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.):** Το Ι.Ε.Π. αντικατέστησε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Είναι αρμόδιο για την επιστημονική έρευνα και μελέτη των θεμάτων που αφορούν την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και για τη διαρκή επιστημονική και τεχνική υποστήριξη του σχεδιασμού και της εφαρμογής της Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- **Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.Π.Δ.Ε.):** Η Α.ΔΙ.Π.Π.Δ.Ε. συστάθηκε το 2013, με βασικό στόχο την αξιολόγηση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας στη βελτίωση του σχεδιασμού της εθνικής στρατηγικής για αυτές τις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Προσχολική-Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

- **Ρύθμιση θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων και Νηπιαγωγείων**, με δυνατότητα σύνδεσης με άλλες σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης.
- **Αναδιάρθρωση Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν. 4186/2013).** Σε αυτή περιλαμβάνονται το Γενικό Λύκειο, το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) και οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.). Ίδρυση με τον ίδιο νόμο των **Ειδικών Επαγγελματικών Λυκείων (Ε.Ε.Λ.)**, για αποφοίτους του Επαγγελματικού Γυμνασίου και των Ειδικών-Γενικών Γυμνασίων και Λυκείων, καθώς και των **Ειδικών Επαγγελματικών Γυμνασίων**, στα οποία εγγράφονται απόφοιτοι δημοτικού σχολείου γενικής ή ειδικής εκπαίδευσης. Επίσης, **καθιερώθηκαν τίτλοι επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και επαγγελματικών δικαιωμάτων**.
- **Καθιέρωση φορέων μη τυπικής εκπαίδευσης** (Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης, Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Κέντρα Δια βίου Μάθησης, Κολλέγια), δηλαδή φορέων που παρέχουν εκπαίδευση σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση:

- **Ρύθμιση κανονιστικού πλαισίου αυτοδιοίκησης, διάρθρωσης και οργάνων διοίκησης των Α.Ε.Ι. (Ν. 4009/2011).** Βάσει αυτού θεσπίστηκε ότι κύρια διοικητική και ακαδημαϊκή μονάδα σε κάθε

ίδρυμα καθίσταται η Σχολή, ενώ το ίδρυμα διοικείται από το Συμβούλιο Ιδρύματος, στις αρμοδιότητες του οποίου περιλαμβάνεται η εκλογή του Πρύτανη. Γίνεται **διάκριση σπουδών** σε αυτές του **πρώτου** (προπτυχιακές), **δεύτερου** (μεταπτυχιακές) και **τρίτου κύκλου** (διδασκαλικές). Επίσης, περιλαμβάνονται διατάξεις για την **αξιολόγηση**, το διδακτικό και λοιπό **προσωπικό**, ενώ ρυθμίζονται **θέματα χρηματοδότησης των ΑΕΙ και πιστοποίησης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση**.

Λοιπές μεταρρυθμίσεις που αφορούν στην ιδιωτική εκπαίδευση και τα ξένα σχολεία στην Ελλάδα:

- **Δυνατότητα φοίτησης ελλήνων μαθητών σε ξένα σχολεία που ακολουθούν ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών ή συνδυαστικό πρόγραμμα σπουδών τρίτης χώρας με ευρωπαϊκό, χωρίς περιορισμούς, αυξάνοντας τον ανταγωνισμό στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης.**
- **Δυνατότητα των ιδιωτικών σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης-στο πλαίσιο του διευρυμένου ωρολογίου προγράμματος-να καθορίζουν ελεύθερα το πρόγραμμά τους, μετά το πέρας του οριζόμενου από το νόμο υποχρεωτικού ωρολογίου προγράμματος, αυξάνοντας τους βαθμούς ελευθερίας τους στο συγκεκριμένο θέμα.**

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον μεγαλύτερη ευελιξία του Εκπαιδευτικού Συστήματος και τη συνεχή ποιοτική αναβάθμισή του:

Αποκέντρωση της οργάνωσης του Εκπαιδευτικού Συστήματος

- **Μεταφορά σημαντικών διοικητικών και οικονομικών αρμοδιοτήτων από το Υπουργείο Παιδείας σε περιφερειακές υπηρεσίες και ενίσχυση αποκεντρωμένων θεσμικών διαδικασιών, καθώς και των απαραίτητων οικονομικών πόρων για την άσκησή τους.**

Αυτονομία της Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

- **Παροχή μεγαλύτερης αυτονομίας στις σχολικές μονάδες**, προκειμένου να αναδειχθούν στους κύριους παράγοντες προγραμματισμού και οργάνωσης της σχολικής ζωής. Για την επίτευξή της απαιτείται κατοχύρωση του ρόλου του συλλόγου διδασκόντων ως **αποφασιστικού παράγοντα στα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του σχολείου**. Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων πρέπει να έχουν περισσότερους βαθμούς ελευθερίας ως προς την επιλογή του διδακτικού προσωπικού.
- **Αποσύνδεση του Λυκείου από τη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, μέσω της καθιέρωσης ενός συστήματος εισαγωγής στην τελευταία που θα περιλαμβάνει εξετάσεις οι οποίες θα καθορίζονται από τα Α.Ε.Ι.

Επέκταση-αναβάθμιση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου και του ενιαίου αναμορφωμένου προγράμματος στα δημοτικά σχολεία

Περαιτέρω υποστήριξη της Δευτεροβάθμιας-Μετά-Δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης

Συνεχής επιμόρφωση-αξιολόγηση εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- **Συνεχής και ουσιαστική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια εκπαίδευση** προκειμένου να επικαιροποιούν τις γνώσεις τους και να εκσυγχρονίζουν τις δεξιότητες και τις τεχνικές διδασκαλίας που χρησιμοποιούν.
- **Ουσιαστική Λειτουργία της Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας** για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση προκειμένου να διασφαλιστεί η **συνεχής και ουσιαστική η αξιολόγηση του προσωπικού και των σχολικών μονάδων και ανάπτυξη μηχανισμού αυτοαξιολόγησής τους.**

Μεγαλύτερη αυτονομία-ευελιξία-αξιοκρατία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

- Ουσιαστική εφαρμογή και υποστήριξη στην πράξη του ισχύοντος νόμου, προς την **κατεύθυνση της ουσιαστικής αυτονομίας, εξωστρέφειας και λογοδοσίας** του κάθε Ιδρύματος. Βασική αρχή για την ενίσχυση της δυνατότητας της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης να λαμβάνει αποφάσεις για τα θέματα που την αφορούν και τα προβλήματά της είναι η **μεγαλύτερη διοικητική αυτονομία των ιδρυμάτων** της σε θέματα διαχείρισης οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Η **ευελιξία της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των ερευνητικών εγχειρημάτων** μπορεί να υποστηριχθεί από την παροχή δυνατοτήτων μεγαλύτερης κινητικότητας στο διδακτικό-ερευνητικό προσωπικό. Σε αυτή την κατεύθυνση δύναται να συνδράμει η **διευκόλυνση συνεργασιών** με φορείς του ιδιωτικού τομέα όπως και με ακαδημαϊκούς και ερευνητές άλλων χωρών. Ως προς την υποστήριξη της αξιοκρατικής λειτουργίας της Τριτοβάθμιας απαιτείται **ενδυνάμωση των μηχανισμών αξιολόγησης σε κάθε επίπεδο (Ιδρύματος, Τμήματος και του κάθε καθηγητή)** και η **ανάλογη κατανομή των διαθέσιμων πόρων**. Επίσης, είναι αναγκαία η **εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων μετεγγραφών**, στο πλαίσιο και της διοικητικής αυτονομίας των Ιδρυμάτων.

Διασύνδεση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την επιχειρηματική κοινότητα

- Τα **προγράμματα σπουδών** στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, εκτός από την παροχή ακαδημαϊκής μόρφωσης, πρέπει να παρέχουν **γνώσεις οι οποίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και τις εξελίξεις** σε αυτή, τρέχουσες και μελλοντικές. Σε αυτό το πλαίσιο, απαιτείται **πύκνωση των επαφών με επιχειρηματικούς φορείς και επιμελητήρια**. Στην κατεύθυνση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας μπορεί να συμβάλει η **ενίσχυση του θεσμού της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών**.

Βέλτιστες Πρακτικές: Το **Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα** θεωρείται ως ένα από τα πιο επιτυχημένα στον κόσμο, βάσει και των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνουν οι μαθητές του στο Διεθνές Πρόγραμμα Αξιολόγησης Μαθητών PISA του Ο.Ο.Σ.Α. Βασικό χαρακτηριστικό του Φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι η **αυτονομία** που παρέχεται τόσο στο σχολείο όσο και στον εκπαιδευτικό να διαμορφώσουν ελεύθερα το πρόγραμμα σπουδών και τις μεθόδους διδασκαλίας που επιθυμούν. Επιπλέον, **οι φορείς παροχής εκπαίδευσης (σχολεία)** είναι **υπεύθυνοι για την αξιολόγηση** του εκπαιδευτικού έργου που παρέχουν. Παράλληλα, βασική αρχή του Φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι τα παιδιά **ενθαρρύνονται να αποφεύγουν την παθητική απομνημόνευση**, αφού στόχος είναι κυρίως η εκμάθηση της διαδικασίας απόκτησης της γνώσης (έρευνα σε πηγές και αξιολόγηση αυτών) και λιγότερο η ίδια η γνώση.

6 Προώθηση της έρευνας και εμπορική αξιοποίηση καινοτομιών

Για τη δημιουργία ενός αποδοτικού Εθνικού Συστήματος Καινοτομίας πρέπει να υποστηριχθεί η συνεργασία σε όλα τα δυνατά επίπεδα (περιφερειακό, δημόσιος-ιδιωτικός τομέας, επιχειρηματικοί συνεργατικοί σχηματισμοί) και η εμπορική αξιοποίηση των καινοτομιών

Η **ανταγωνιστικότητα** μιας οικονομίας δεν εξαρτάται μόνο από τα σχετικό κόστος και τις τιμές, αλλά και από το **τεχνολογικό περιεχόμενο**, τη **διαφοροποίηση** και την **ποιότητα** των παραγομένων προϊόντων και υπηρεσιών. Βασική προϋπόθεση για την παρακολούθηση των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων

παγκοσμίως ή ακόμα και για τη διαμόρφωσή τους αποτελεί η βελτίωση της δυνατότητας της κοινωνίας στην Ελλάδα να αποκτάει και να χρησιμοποιεί γνώση, αλλά και να την παράγει. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται έμφαση στην έρευνα, στην παραγωγή καινοτομιών, στη διάχυση της χρήσης τους και γενικότερα της δημιουργούμενης γνώσης παντού. Οι αποφάσεις των τελευταίων ετών για την υποστήριξη της ερευνητικής δραστηριότητας αφορούν στη δημιουργία-λειτουργία δημόσιων φορέων και υπηρεσιών για το σχεδιασμό και την πραγματοποίηση ερευνητικών δραστηριοτήτων και στην παροχή κινήτρων καινοτομικότητας στα πανεπιστήμια. Ωστόσο, απαιτείται κλιμάκωση των παρεμβάσεων πολιτικής, με στόχους την παροχή περισσότερων κινήτρων για ερευνητικές δραστηριότητες, την ενίσχυση των συνεργασιών στο ερευνητικό πεδίο και την περαιτέρω θεσμική ολοκλήρωση του εγχώριου Συστήματος Καινοτομίας.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- Δημιουργία δημόσιων φορέων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της πολιτικής Έρευνας. Συστάθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας (Ε.Σ.Ε.Τ.). Το Ε.Σ.Ε.Τ. είναι το ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο της Πολιτείας για τη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής πολιτικής Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας. Επίσης, συστάθηκε σε κάθε Α.Ε.Ι. νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, για την αξιοποίηση και διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του και τη διάθεση κονδυλίων από οποιαδήποτε πηγή. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων του περιλαμβάνονται η εκτέλεση ή η διαχείριση ερευνητικών, τεχνολογικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων και έργων, η οικονομική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, η προώθηση της διασύνδεσής της με την παραγωγική διαδικασία, η παραγωγή και διάθεση προϊόντων - υπηρεσιών έναντι τιμήματος στο πλαίσιο των ερευνητικών στόχων του ιδρύματος κ.ά.
- Παροχή κινήτρων για δημιουργία καινοτομιών. Στην Ανώτατη Εκπαίδευση, με θεσμοθέτηση Κέντρων Αριστείας σε Α.Ε.Ι., σχολές ή τμήματά τους και κατανομή της πρόσθετης δημόσιας χρηματοδότησης με δείκτες -μεταξύ άλλων- ερευνητικής αριστείας.

Προτεραιότητες μεταρρυθμίσεων για το μέλλον για την προώθηση της Έρευνας και την εμπορική αξιοποίηση καινοτομιών:

Υποστήριξη συνεργασιών σε ερευνητικό επίπεδο

- Ενίσχυση της συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σε θέματα έρευνας και καινοτομίας. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η σχετική υστέρηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα στην ανάπτυξη ερευνητικών διαδικασιών, χρειάζεται παροχή υποστήριξης και καθοδήγησης των πανεπιστημίων και των ερευνητικών φορέων προς τις επιχειρήσεις. Ωφέλειες για τον ιδιωτικό αλλά και για το δημόσιο τομέα στο ερευνητικό πεδίο μπορούν να προέλθουν από τη δημιουργία Σ.Δ.Ι.Τ. για τη λειτουργία «ανοικτών» συστημάτων διαχείρισης καινοτομίας και τεχνολογικών πλατφόρμων σε ερευνητικούς φορείς και πανεπιστήμια. Συμβουλευτικό ρόλο μπορεί να έχει και η επιχειρηματική κοινότητα στον ερευνητικό σχεδιασμό των πανεπιστημίων, βοηθώντας τους ερευνητικούς φορείς να λαμβάνουν ερευνητικές αποφάσεις με βάση και τις ανάγκες της αγοράς. Η κλιμάκωση των ερευνητικών δραστηριοτήτων και της παραγωγής καινοτομιών μπορεί να προέλθει από την κρατική υποστήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης νέων συνεργατικών σχηματισμών για την παραγωγή καινοτομιών, όπως οι συστάδες επιχειρήσεων (clusters), τα κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capitals), οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (incubators) και οι «επιχειρηματικοί άγγελοι» (business angels).

Παροχή κινήτρων για ερευνητικές δραστηριότητες

- Ξεκινώντας από το **δημόσιο τομέα**, είναι αναγκαία η θεσμοθέτηση **δυνατοτήτων αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων** από τους ερευνητικούς φορείς και τα πανεπιστήμια (π.χ. απευθείας εμπορική αξιοποίηση, ίδρυση / συμμετοχή σε επιχειρήσεις αξιοποίησης ή ίδρυση τεχνολογικών επιχειρήσεων). Στην πλευρά των **επιχειρήσεων**, ακολουθώντας διεθνείς πρακτικές, **μπορούν να παρασχεθούν φορολογικές διευκολύνσεις** (π.χ. έκπτωση τμήματος των δαπανών E&TA, απαλλαγή Φ.Π.Α. για την προμήθεια εξοπλισμού), καθώς και **ασφαλιστικές ελαφρύνσεις**, όπως η μερική/πλήρης απαλλαγή καταβολής εργοδοτικών εισφορών για το προσωπικό ερευνητικών φορέων-επιχειρήσεων το οποίο συμμετέχει σε ερευνητικές δραστηριότητες.

Περαιτέρω θεσμική ολοκλήρωση του Συστήματος Καινοτομίας

- Προς αυτή την κατεύθυνση κρίνονται ως απαραίτητες ενέργειες η **σύσταση θέσης Εθνικού Συντονιστή Καινοτομίας**, ακολουθώντας το πρότυπο που εφαρμόζεται σε άλλες χώρες (π.χ. Ισραήλ), και η **δημιουργία Εθνικού Ιδρύματος Έρευνας με καθαρά επιτελικό ρόλο**, κατ' αναλογία του European Research Council της Ε.Ε. ή του National Science Foundation στις Η.Π.Α., προκειμένου να ενθαρρυνθεί η αριστεία και η διασύνδεση σε κεντρικό επίπεδο, με αντίστοιχους θεσμούς σε χώρες ερευνητικά κορυφαίες. Επιπλέον, απαιτείται **αναβάθμιση των Περιφερειών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής E&TA**. Αυτή η εξέλιξη θα συμβάλει στο να καταστεί εφικτή η καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν κατά την Ε' Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 τα **κοινοτικά προγράμματα Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)**.

Λοιπές παρεμβάσεις

- **Προώθηση της «ανοικτής» καινοτομίας**. Προς αυτή την κατεύθυνση απαιτούνται η **συλλογή διεθνών πληροφοριών για τις υπάρχουσες καινοτόμες τεχνολογίες** σε εθνική βάση δεδομένων και σε περιφερειακές βάσεις δεδομένων και η **δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την ενθάρρυνση ανταλλαγής πληροφοριών** μεταξύ επιχειρήσεων, πανεπιστημίων και ερευνητικών φορέων αναφορικά με τα αποτελέσματα E&TA.

Δράσεις για πολλά από τα παραπάνω θέματα περιλαμβάνονται στο **νομοσχέδιο για τη διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης Και Καινοτομίας (Ε.Σ.Ε.Τ.Α.Κ.)**, η διαβούλευση για το οποίο ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2013.

Βέλτιστη πρακτική: Το **Ισραήλ** κατάφερε να καταστεί ηγέτης παγκοσμίως στην έρευνα και την καινοτομία μέσα από στοχευμένες πολιτικές και μια καλά μελετημένη εθνική στρατηγική. Το 1984 η κυβέρνηση αποφάσισε να θέσει ως βασική προτεραιότητα την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας. Το σχέδιο της βασίστηκε σε τρεις πυλώνες. Πρώτον, στην **εκτίναξη της δαπάνης για έρευνα και καινοτομία** που φτάνει το ~5% του ΑΕΠ ετησίως. Δεύτερον, στην **ίδρυση ανεξάρτητων υπηρεσιών για την υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας**, όπως το "Γραφείο του Επιστήμονα" (Office of the Chief Scientist) και το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας & Ανάπτυξης (National Council for Civilian R&D), τα οποία παρέχουν χρηματική-συμβουλευτική υποστήριξη μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων, βοηθούν νέους επιχειρηματίες να χτίσουν το επιχειρηματικό τους σχέδιο, να καταγράψουν την καινοτομία τους κ.ά. Τρίτον, στην **προώθηση συνεργασιών μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας**. Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα στο Ισραήλ έχουν προσελκύσει ξένες πολυεθνικές εταιρίες να χτίσουν γραφεία έρευνας και καινοτομίας στην χώρα (πχ. Intel, Motorola), αλλά ταυτόχρονα έχουν ιδρύσει και διοικούν τις δικές τους

τεχνολογικές εταιρίες. Η στρατηγική αυτή οδήγησε σε εξαγωγές τεχνολογικών προϊόντων αξίας ~€40δισ. ετησίως.

7 Πάταξη της διαφθοράς, γραφειοκρατίας, και πολυνομίας

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί και να κλιμακωθεί, με πρόσθετες θεσμικές τομές (ανεξάρτητη αρχή πάταξη της διαφθοράς) και στοχευμένες δράσεις (e-government)

Η πάταξη της διαφθοράς, η οποία πηγάζει απευθείας από την γραφειοκρατία και την πολυνομία, είναι ένας σημαντικός στόχος που βρίσκεται στο επίκεντρο του νέου ρόλου του δημόσιου τομέα. Η ουσιαστική αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της οικονομίας απαιτεί ένα **σύγχρονο, μικρό και ευέλικτο δημόσιο τομέα** που είναι **αρωγός στην επιχειρηματικότητα** και **ευνοεί την ανταγωνιστικότητα** της οικονομίας. Σε αυτή την κατεύθυνση, ο δημόσιος τομέας πρέπει να απεγκλωβιστεί από την γραφειοκρατία και την πολυνομία και να προωθήσει τη διαφάνεια και την απλοποίηση των διαδικασιών, προκειμένου όχι μόνο να διευκολύνει τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στην διεκπεραίωση των υποχρεώσεων τους αλλά και να καταφέρει να προσελκύσει άμεσες ξένες επενδύσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική κυβέρνηση έθεσε ως πρωταρχική της προτεραιότητα την πάταξη της διαφθοράς, της γραφειοκρατίας και της πολυνομίας και κινήθηκε άμεσα με στοχευμένες κινήσεις όπως η δημιουργία **εθνικού σχεδίου κατά της διαφθοράς**, η θέσπιση **συντονιστικής επιτροπής και εθνικού συντονιστή**, ο **εκσυγχρονισμός των αδειοδοτήσεων** κ.λπ. Όμως πρέπει να συνεχίσει και να ενισχυθεί το κυβερνητικό έργο της κατά της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας με θεσμικές τομές (π.χ. δημιουργία ανεξάρτητης αρχής πάταξης της διαφθοράς) και ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων (π.χ. e-government, καθιέρωση ταχείας νομικής δίωξης των υψηλόβαθμων αξιωματούχων σε υποθέσεις διαφθοράς).

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Στοχευμένες νομοθετικές παρεμβάσεις και εκπόνηση εμπειριστατωμένου σχεδίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς.** Σε αυτό το πλαίσιο προωθήθηκε ο **εκσυγχρονισμός του πλαισίου αδειοδοτήσεων**, με μετάθεση των ελέγχων για την έκδοση άδειας μίας επιχείρησης από το στάδιο πριν από την αδειοδότηση στο στάδιο κατά την λειτουργία της, παραμερίζοντας γραφειοκρατικά εμπόδια στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Ο εκσυγχρονισμός του πλαισίου παρέχει την δυνατότητα ασφαλέστερων ελέγχων, καθώς αυτοί θα στηρίζονται σε πρότυπα και προδιαγραφές. Επιπλέον, παρέχεται δυνατότητα διεξαγωγής ελέγχου από πιστοποιημένους φορείς και όχι μόνο από την δημόσια διοίκηση. Επίσης, θεσπίζεται **Συντονιστική Επιτροπή και Εθνικός Συντονιστής** για την καταπολέμηση της διαφθοράς με αποστολή την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς, καθώς και τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Ταυτόχρονα, εκπονείται το **εθνικό σχέδιο "Διαφάνεια"** κατά της διαφθοράς το οποίο βασίζεται σε έξι βασικές αρχές (μηδενική ανοχή στη διαφθορά, συστράτευση όλων στον εθνικό σκοπό, ενιαίος φορέας σχεδιασμού-συντονισμού, ενίσχυση νομικού πλαισίου κατά της διαφθοράς, αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, επαγγελματισμός προσωπικού) και στοχεύει στην εξάλειψη φαινομένων παράνομων εξυπηρετήσεων, συναλλαγών, προσλήψεων κ.ά. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέθεσε **ειδικό εμπειρογνώμονα** που θα συμμετάσχει στην εφαρμογή της στρατηγικής κατά της διαφθοράς σε μόνιμη βάση και θα ενδυναμώσει την δράση της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων. Τέλος, πραγματοποιήθηκε **ανάπτυξη και προώθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων** για τα στελέχη των Ειδικών Υπηρεσιών του Ε.Σ.Π.Α., με σκοπό την ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων στην διακρίβωση και καταπολέμηση φαινομένων απάτης.

- **Δράσεις για την αποτελεσματικότερη εξάλειψη της γραφειοκρατίας και την απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών.** Σε αυτή την κατεύθυνση, πραγματοποιήθηκε η **κατάργηση δικαιολογητικών** που δεν προσφέρουν προστιθέμενη αξία στις διοικητικές διαδικασίες (π.χ. κατάργηση της υποβολής πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης για 15 διαδικασίες, κατάργηση της υποβολής αντιγράφου αστυνομικού δελτίου ταυτότητας για τους πολίτες που διεκπεραιώνουν αιτήσεις μέσω Κ.Ε.Π.) και οδηγούν στην απλούστευση των διαδικασιών και συνεπώς στην μείωση των διοικητικών βαρών του πολίτη και των επιχειρήσεων έναντι του δημόσιου. Επίσης, συστάθηκε η **διαδικτυακή πύλη ΕΡΜΗΣ** όπου οι πολίτες μπορούν να υποβάλλουν αίτηση και να παραλαμβάνουν ηλεκτρονικά τα πιστοποιητικά που χρειάζονται, μειώνοντας τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και διευκολύνοντας τους πολίτες στην ταχύτερη διεκπεραίωση των υποχρεώσεών τους.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για την καταπολέμηση της διαφθοράς, της γραφειοκρατίας και της πολυνομίας:

Δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής Πάταξης της Διαφθοράς

- Η δραστική πάταξη της διαφθοράς προϋποθέτει τη δημιουργία **Ανεξάρτητης Αρχής Πάταξης της Διαφθοράς**, στην οποία θα μεταφερθεί η συνολική ευθύνη και η οποία θα συνεργάζεται με την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας. Ο σκοπός της Νέας Ενιαίας Αρχής θα είναι η έρευνα, η προβολή και η παραπομπή στην δικαιοσύνη υποθέσεων διαφθοράς. Η λειτουργία μιας τέτοιας αρχής θα βοηθήσει τη δημιουργία **συστηματικών και ολοκληρωμένων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων** με αποτέλεσμα την επιτάχυνση, την απλοποίηση και τη μείωση του κόστους διεκπεραίωσης όλων των εκκρεμών υποθέσεων. Η λειτουργία της νέας αρχής θα γίνει με διαδικασίες που δεν θα μπορούν να παρεμποδιστούν, αλλά αντίθετα θα **συνεπικουρούνται νομοθετικά από κάθε δημόσια υπηρεσία**, ιδιαίτερα από τις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές. Επίσης, η ύπαρξη και η εύρυθμη λειτουργία μιας τέτοιας αρχής θα πρέπει να συμβαδίζει με την ολοκλήρωση του **e-government** που καθιστά περιττή τη φυσική επαφή ανάμεσα στον πολίτη και τον κρατικό λειτουργό.

Ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

- Ανάλυση συγκεκριμένων δράσεων για την ταχύτερη **ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government)** που θα βοηθήσει στην εξάλειψη της γραφειοκρατίας, της διαφθοράς και στην μείωση του κόστους στις συναλλαγές με το δημόσιο. Ενδεικτικά, προτείνεται η **υποχρεωτική υποβολή αιτήσεων και έκδοση δημοσίων εγγράφων μέσω διαδικτύου** (πιστοποιητικά γέννησης, άδειες κυκλοφορίας, αιτήσεις διαβατηρίων, πιστοποιητικά στρατιωτικών υποχρεώσεων, φορολογικές δηλώσεις και φόρμες επιστροφής φόρων) και η **αξιοποίηση της υψηλής διάδοσης κινητών συνδέσεων και smartphones** για την επιτάχυνση της επικοινωνίας πολίτη-κράτους. Κάτι ανάλογο εφαρμόζεται στην Ινδία, όπου η κυβέρνηση έχει σχεδιάσει την ανάπτυξη και χρήση εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας για όλες τις δημόσιες υπηρεσίες.

Στοχευμένες θεσμικές παρεμβάσεις

- Ενίσχυση του **κέντρου μίας στάσης**, στα πλαίσια του Enterprise Greece, με ευθύνη για την επαφή με τους επενδυτές και την ολοκλήρωση των επενδυτικών διαδικασιών. Να έχει κομβικό ρόλο στο συντονισμό για την αδειοδότηση το μεγάλων επενδύσεων και των υπολοίπων ανά περιφέρεια με την συνδρομή των τοπικών Επιμελητηρίων για την λήψη, αρχικό έλεγχο πληρότητας. Ταυτόχρονα, επειδή ειδικά σε θέματα περιβαλλοντικών επιπτώσεων και χρήσεων γης θα προκύπτουν διαφορές, προτείνεται η σύσταση στο **Συμβούλιο Επικρατείας ενός νέου τμήματος** ταχύρρυθμης συζήτησης

και έκδοσης αποφάσεων - οι δικαστές του οποίου θα προέρχονται από υφιστάμενα τμήματά του - με αρμοδιότητα τη δικαιοδοτική κρίση επί επενδύσεων που θα χαρακτηρίζονται εκ του νόμου ως «στρατηγικού ενδιαφέροντος στα πλαίσια εξαιρετικού και επείγοντος δημοσίου συμφέροντος για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου». Τέλος, προτείνεται η καθιέρωση **ταχείας νομικής δίωξης των υψηλόβαθμων αξιωματούχων** σε υποθέσεις διαφθοράς, προκειμένου να δίνεται το παράδειγμα της μηδενικής ανοχής σε τέτοιες υποθέσεις για να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών.

Βέλτιστη πρακτική: Στην **Σιγκαπούρη** σημαντικό ρόλο στη μείωση της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας διαδραμάτισε η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από την κυβέρνηση της χώρας. Πριν την εγκατάσταση του ολοκληρωμένου συστήματος ηλεκτρονικής διακυβέρνησης το επιχειρηματικό περιβάλλον προκαλούσε σύγχυση, υπήρχαν μεγάλες καθυστερήσεις και έντονη ανάγκη για βοήθεια από επαγγελματικές επιχειρήσεις, συνεπώς αύξηση του κόστους για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές. Η κυβέρνηση αποφασισμένη να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ίδρυσε το **Bizfile** και την **πλατφόρμα eService24** για 284 ηλεκτρονικές υπηρεσίες με δυνατότητα απευθείας σύνδεσης για την κατάθεση εγγραφής και με σύστημα ανάκτησης πληροφοριών. Πέρα από τη μείωση του φόρτου εργασίας, παρατηρήθηκε πολύ σημαντική επιτάχυνση των διαδικασιών, καθώς υπήρχε η δυνατότητα επικαιροποίησης του συστήματος μόλις εντός 30 λεπτών αντί για 2-3 εβδομάδες που απαιτούνταν προηγουμένως. Επίσης, είναι εφικτή η καταχώρηση εταιρίας η ακόμη και ενσωμάτωση μίας εταιρίας σε 15 λεπτά, με παράλληλη δραστική μείωση και του κόστους για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές.

8 Επιτάχυνση διαδικασιών και διαφάνεια στις δημόσιες συμβάσεις

Η απλοποίηση του σχετικού νομικού πλαισίου και η υποχρεωτική υλοποίηση ηλεκτρονικά όλων κρατικών προμηθειών είναι τα απαιτούμενα αποφασιστικά μεταρρυθμιστικά βήματα για την ουσιαστική επιτάχυνση και τη διαφάνεια στις δημόσιες συμβάσεις

Οι διαδικασίες πραγματοποίησης δημοσίων συμβάσεων έχουν προσελκύσει ιδιαίτερα την προσοχή των φορέων σχεδιασμού πολιτικής, ιδίως σε χώρες οι οποίες βρίσκονται σε διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως η Ελλάδα, καθώς **μπορούν να αποτελέσουν πεδίο δαπανών στο οποίο μπορούν να επιτευχθούν σημαντικές εξοικονομήσεις**. Αλλωστε, οι σχετικές κρατικές δαπάνες στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιστοιχούν ετησίως στο 16-20% του Α.Ε.Π. της. Οι μεταρρυθμίσεις στις διαδικασίες πραγματοποίησης δημοσίων προμηθειών **συμβάλουν στην ευρύτερη αναδιοργάνωση και μετεξέλιξη του δημόσιου τομέα**, στην κατεύθυνση μίας αποτελεσματικής και φιλικής προς τις επιχειρήσεις δημόσιας διοίκησης, με πολλαπλασιαστικά οφέλη στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας. Με άλλα λόγια, **οι μεταρρυθμίσεις στο εθνικό σύστημα δημοσίων συμβάσεων υποστηρίζουν τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο**, εξέλιξη που έχει άμεση ανάγκη η Ελλάδα μετά την παρατεταμένη, ισχυρή ύφεση. Τα τελευταία χρόνια δρομολογήθηκε η **εκ βάθρων αλλαγή του συστήματος δημοσίων προμηθειών με πρωταρχικό στόχο την κεντροποίησή του και τη μετάβαση της διεξαγωγής των διαγωνισμών για έργα-προμήθειες σε ηλεκτρονικές διαδικασίες**. Για την ολοκλήρωση στα επόμενα έτη ενός αποτελεσματικού εθνικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων προέχουν οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις για **περαιτέρω απλοποίηση του σχετικού νομικού πλαισίου, υποχρεωτική υλοποίηση όλων κρατικών προμηθειών ηλεκτρονικά**, καθώς και **κατάρτιση των αρμόδιων αρχών - ενημέρωση των επιχειρήσεων** για τις νέες ηλεκτρονικές εφαρμογές δημοσίων συμβάσεων και το εύρος των δυνατοτήτων τους.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Οργανωτική αναδιάρθρωση των φορέων δημοσίων προμηθειών.** Η σημαντικότερη πολιτική ενέργεια προς αυτή την κατεύθυνση που έγινε τα τελευταία χρόνια, με σκοπό τη συνολική εποπτεία-έλεγχο των διαδικασιών σύναξης δημοσίων συμβάσεων και τη διαμόρφωση κατάλληλου νομικού πλαισίου για αυτές ήταν η σύσταση, συγκρότηση και λειτουργία της **Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.)**. Με τη λειτουργία της επιδιώκονται κυρίως η διασφάλιση ενός διαφανούς, αποτελεσματικού και συνεκτικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων και η ενίσχυση του ανταγωνισμού για την υλοποίησή τους. Επίσης, βασική προτεραιότητα της αναδιάρθρωσης ήταν η **κεντροποίηση των διαδικασιών από τις αναθέτουσες αρχές για την αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας** μέσω, πρώτον, της **αναγόρευσης της Επιτροπής Προμηθειών Υγείας (Ε.Π.Υ.)** και της **Γενικής Γραμματείας Εμπορίου (Γ.Γ.Ε.) σε Κεντρικές Αναθέτουσες Αρχές²** και, δεύτερον, της **ενοποίησης των κατακερματισμένων αναθετουσών αρχών** σε μεγαλύτερες ανά υπουργείο/περιφέρεια. Απώτερος στόχος τη μείωση των αναθετουσών αρχών κατά 90%.
- **Ηλεκτρονική διενέργεια δημοσίων συμβάσεων.** Η ηλεκτρονική υλοποίηση προωθήθηκε με τη θέσπιση και ανάπτυξη του **Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.)** Το Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. αποτελεί ένα **ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα**, με δυνατότητα διενέργειας όλων των διαδικασιών δημοσίων συμβάσεων με ηλεκτρονικό τρόπο, τόσο στα στάδια πριν την ανάθεση της σύμβασης, π.χ. για την υποβολή προσφορών, την αξιολόγηση και την κατακύρωσή τους, όσο και στα στάδια μετά την ανάθεση της σύμβασης, π.χ. για την παραγγελία και την πληρωμή. Τμήμα του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. αποτελεί το **Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.)** που περιλαμβάνει τα στοιχεία όλων των δημοσίων συμβάσεων για προϊόντα, υπηρεσίες και δημόσια έργα με αξία άνω των €1.000, ενισχύοντας σημαντικά τη διαφάνεια και την αποτελεσματική διαχείριση των κρατικών πόρων για δημόσιες συμβάσεις.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον για την επιτάχυνση και τη διαφανή υλοποίηση των δημόσιων συμβάσεων:

Βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου δημοσίων συμβάσεων

- **Απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις**, κυρίως με την άρση εννοιολογικών ασαφειών στους σχετικούς κανονισμούς και διατάξεις. Η **ενοποίηση και βελτίωσή του** πρέπει να γίνουν από το νέο αρμόδιο φορέα (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.), ο οποίος θα αναλάβει και τη **εναρμόνιση-εξορθολογισμό των πρακτικών των αναθετουσών αρχών**, όπως επίσης τον έλεγχο της τήρησης του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων από όλες τις αναθέτουσες αρχές και τις επιχειρήσεις.

Περαιτέρω επιτάχυνση δημοσίων διαγωνισμών

- Βασική ενέργεια για την **ταχύτερη ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών** είναι η **σταδιακή υποχρεωτική χρήση του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. για τη διενέργεια ηλεκτρονικών διαγωνισμών** για συμβάσεις προϋπολογισμού χαμηλότερου των €60.000 σε όλο το δημόσιο τομέα έως τον Σεπτέμβριο του 2015, όπως προβλέπεται από το σχετικό νόμο. Μακροπρόθεσμα, η χρήση του μπορεί να επεκταθεί και σε συμβάσεις χαμηλότερου προϋπολογισμού. Η **εκπαίδευση των αναθετουσών αρχών και του προσωπικού** που διαχειρίζεται τις κρατικές προμήθειες, στα στάδια κυρίως του σχεδιασμού και της ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων, είναι αναγκαία για την όσο το δυνατόν ταχύτερη και ευρύτερη

²² Η Γ.Γ.Ε. για την προμήθεια όλων των προϊόντων

εφαρμογή των νέων συστημάτων. Στην Αυστρία έχει συσταθεί ένα κέντρο επάρκειας για θέματα κρατικών προμηθειών, το οποίο παρέχει βοήθεια προς τις αναθέτουσες αρχές προκειμένου να σχεδιάσουν τις δημόσιες συμβάσεις. Η επιτάχυνση μπορεί να επιτευχθεί και με άλλους τρόπους, π.χ. **με ασφαλιστικές δικλείδες για περιορισμό των ανέξοδων και χωρίς αιτία ενστάσεων.**

Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών

- **Ενεργοποίηση συμβουλευτικών δομών** για την πληροφόρηση και την πρακτική καθοδήγηση των ΜμΕ σχετικά με την αξιοποίηση ευκαιριών που εντοπίζονται στο πλαίσιο των κρατικών προμηθειών. Ενδεικτικά, στη **Γαλλία** έχει δημοσιευθεί ένας αναλυτικός πρακτικός οδηγός που καθοδηγεί τις ΜμΕ στο πώς να αποκτήσουν πρόσβαση σε πληροφόρηση για επιχειρηματικές ευκαιρίες στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων, να εξοικειωθούν με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, να κατανοούν τις πραγματικές ανάγκες των αναθετουσών αρχών, να αξιολογούν την ικανότητά τους για την ανάληψη μιας σύμβασης και να επιλέγουν ποια στρατηγική να ακολουθήσουν στο στάδιο της δημοπράτησης.

Έμφαση σε ποιοτικές / καινοτόμες δημόσιες προμήθειες

- Η ανάθεση προμηθειών με μοναδικό κριτήριο την ελαχιστοποίηση του κόστους αποκλείει υψηλότερης ποιότητας προϊόντα, τα οποία πιθανότατα έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ή/και είναι πιο καινοτόμα. Στην **επίτευξη ποιοτικών δημοσίων προμηθειών, με σχετικά χαμηλό κόστος**, μπορεί να συμβάλλει η **εφαρμογή της αρχής “value-for-money”**. Σύμφωνα με αυτή, δεν πρέπει να λαμβάνεται ως βασικό κριτήριο μόνο το άμεσο κόστος αγοράς, αλλά και το κόστος σε όλο τον κύκλο ζωής του προϊόντος, συνεκτιμώντας πχ. τις εγγυήσεις που παρέχει ο προμηθευτής, υπηρεσίες after sales κ.λπ. Τις **καινοτόμες λύσεις στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων** θα υποστηρίξει και η ευελιξία στους δυνητικούς προμηθευτές να υποβάλουν **προσφορές με καλύτερες προδιαγραφές ή/και περισσότερες δυνατότητες των ελάχιστων απαιτούμενων** από τις αναθέτουσες αρχές, προσφέροντας έτσι νέα καινοτόμα προϊόντα/υπηρεσίες που καλύπτουν περισσότερες των αρχικά επιδιωκόμενων ανάγκες. Το **Ηνωμένο Βασίλειο** έχει δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές που περιγράφουν ένα πλήθος εργαλείων και τεχνικών για τη διερεύνηση καινοτόμων λύσεων, τη δημιουργία νέας αγοράς, την ενημέρωση των δυνητικών προμηθευτών σχετικά με τις ανάγκες των αναθετουσών αρχών, την υλοποίηση νέων ιδεών και ανταγωνιστικών πρωτοβουλιών στην αγορά των κρατικών προμηθειών κ.λπ.

Βέλτιστη πρακτική: Η **Ιαπωνία** ανέπτυξε ένα πρότυπο σύστημα δημοσίων προμηθειών, βασισμένο στη διαφάνεια, το οποίο είναι παράλληλα φιλικό προς τους υποψήφιους προμηθευτές. Συγκεκριμένα, στις αρχές του 2000 η ιαπωνική κυβέρνηση ανανέωσε το νομικό πλαίσιο για τις προμήθειες του δημοσίου, θέτοντας αυστηρότατες ποινές στους παραβάτες και παρέχοντας κίνητρα στις εταιρίες να απέχουν από την υποβολή προσυμφωνημένων προσφορών (leniency program). Επίσης, η κυβέρνηση σύστησε ένα μηχανισμό επίλυσης παραπόνων και καταγγελιών, ο οποίος ενίσχυσε την νομιμότητα των διαδικασιών.

9 Ενίσχυση της διεθνοποίησης της ελληνικής οικονομίας

Με σχεδιασμό ολόπλευρης εξαγωγικής πολιτικής, απλοποίηση των διαδικασιών και θεσμική υποστήριξη της διεθνούς δικτύωσης των επιχειρήσεων, το στοίχημα της αλλαγής επιπέδου εξωστρέφειας στην ελληνική οικονομία μπορεί να κερδηθεί

Το αναπτυξιακό πρότυπο που ακολουθεί από το 1994 η ελληνική οικονομία βασίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση. Αντιθέτως, η συμβολή των εξαγωγών στο Α.Ε.Π. είναι διαχρονικά μια από τις χαμηλότερες στην Ευρωζώνη, ενώ η ταχύρυθμη άνοδος των εισαγωγών διεύρυνε το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, το οποίο έφτασε το 2008 το 14,9% του Α.Ε.Π. Ωστόσο, η δημοσιονομική προσαρμογή, ο αρνητικός αντίκτυπός της στην κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού συστήματος και οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην άντληση ρευστότητας, εξασθένησαν σημαντικά τους παράγοντες στους οποίους στηριζόταν η διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών. Ακολούθως, αναδείχθηκαν οι διαρθρωτικές αδυναμίες του αναπτυξιακού υποδείγματος και η ανάγκη υιοθέτησης ενός νέου. Βασικοί πυλώνες αυτού θα πρέπει να είναι, πρώτον, οι παραγωγικές επενδύσεις, δεύτερον, η μεγαλύτερη διεθνοποίηση της ελληνικής οικονομίας, προκειμένου να μετριαστεί η υψηλή εξάρτησή της από την εγχώρια ζήτηση. Στο πλαίσιο του μεταρρυθμιστικού προγράμματος που συμπληρώνει τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής, έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στα πρόσφατα χρόνια ενέργειες για την **απλοποίηση-επιτάχυνση των εξαγωγών και τη δημιουργία ενός συμβουλευτικού-ενημερωτικού φορέα** για τις επιχειρήσεις που θέλουν να αναπτύξουν την εξωστρέφειά τους. Πολλές εξ' αυτών εντάσσονται στην «**Εθνική Στρατηγική-Οδικό Χάρτη για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου**»³. Η μεταρρυθμιστική διαδικασία για την τόνωση της εξωστρέφειας πρέπει προσεχώς να εστιάσει στην **περαιτέρω απλοποίηση των εξαγωγικών διαδικασιών, την καλύτερη διεθνή δικτύωση των επιχειρήσεων και την ταχύτερη διευθέτηση των φορολογικών συναλλαγών των επιχειρήσεων** οι οποίες συνδέονται με εξαγωγές.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα:

- **Απλοποίηση-Επιτάχυνση διαδικασιών διεθνών εμπορικών δραστηριοτήτων.** Το σημαντικότερο έργο για την επίτευξη αυτού του στόχου που έχει υλοποιηθεί είναι η εκκίνηση της μετάβασης στις ηλεκτρονικές συναλλαγές με τη **λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Τελωνείων (Ο.Π.Σ.Τ.) – ICISnet** από τα τέλη του 2013. Μέσω αυτού επιτεύχθηκε πρωτίστως η **μείωση του χρόνου ολοκλήρωσης της διαδικασίας εξαγωγής**, με την άμεση απελευθέρωση όλων των τελωνειακών διασαφήσεων για εμπορεύματα μεσαίου-χαμηλού κινδύνου. Πλέον, όλα τα **απαιτούμενα έγγραφα γίνονται αποδεκτά και μέσω fax/e-mail**. Επίσης, παρέχεται η **δυνατότητα παρακολούθησης της διασάφησης εξαγωγής** μέσω ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων με το τελωνείο. Επιπρόσθετα, πλέον υφίσταται η **δυνατότητα ελέγχου των εμπορευμάτων και εκτός τελωνείου**, σε καθορισμένες τοποθεσίες, ενώ το **ωράριο λειτουργίας των δύο μεγαλύτερων τελωνείων της χώρας** (Ελευθέριος Βενιζέλος – Ε' τελωνείο Πειραιά) διευρύνθηκε σημαντικά. Την έναρξη της εξαγωγικής δραστηριότητας διευκόλυνε η **κατάργηση της υποχρέωσης των εξαγωγικών επιχειρήσεων να εγγράφονται στα Ειδικά Μητρώα Εξαγωγέων** των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων. Πλέον, σύμφωνα με το Ν. 4072/2012, εξαγωγική-εισαγωγική δραστηριότητα μπορεί να ασκεί κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο το οποίο έχει εμπορική δραστηριότητα και είναι εγγεγραμμένο στο Γ.Ε.ΜΗ. Ειδικά για τη **διευκόλυνση των εξαγωγέων**

³ Σχεδιάστηκε από τα Υπουργεία Οικονομικών, Εξωτερικών, Ανάπτυξης-Ανταγωνιστικότητας και Αγροτικής Ανάπτυξης. Δημοσιοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2012

αγροτικών προϊόντων θεσπίστηκε ο «εγκεκριμένος έμπορος» (απαλλαγή από συνεχή έκδοση πιστοποιητικών) και διασυνδέθηκε το ΥΠ.Α.Α.Τ. με το ICISnet.

- **Αναδιάρθρωση δημόσιου φορέα εξωστρέφειας.** Για τη συνδυασμένη προώθηση των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα και της διεθνοποίησης της οικονομίας της, συστάθηκε από τη συγχώνευση του Ελληνικού Οργανισμού Εξωτερικού Εμπορίου (Ο.Π.Ε.) και της Invest in Greece A.E. η «**Ελληνική Εταιρία Επενδύσεων και Εξωτερικού Εμπορίου Α.Ε.**». Βασικός στόχος ως προς την υποβολή της εξαγωγικής δραστηριότητας είναι η **βελτίωση της παροχής πληροφόρησης, συμβουλευτικής βοήθειας** και γενικότερα, **υποστηρικτικών υπηρεσιών** στις εγχώριες εξαγωγικές επιχειρήσεις. Η **παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στους εξαγωγείς** βελτιώθηκε σημαντικά με την **έκδοση οδηγών**, όπως ο οδηγός νόμων-κανονισμών και απαιτήσεων για τις εξαγωγές (ανά κατηγορία προϊόντος και χώρα προορισμού), πωλήσεων εξ' αποστάσεως, οδηγός ηλεκτρονικού συναλλάσσεσθαι κ.α. Στη νέα εταιρία μεταφέρθηκε το **σύστημα ηλεκτρονικής διαχείρισης πληροφοριών** του Υπουργείου Εξωτερικών «**Agora**».

Οι παραπάνω παρεμβάσεις στις εξαγωγικές διαδικασίες έχουν ήδη **θετικές επενέργειες**. Σύμφωνα με τα πρόσφατα αποτελέσματα της ετήσιας έκθεσης **“Doing Business” της Παγκόσμιας Τράπεζας**, για την εξαγωγική διαδικασία η οποία εξετάζεται σε όλες τις χώρες που αξιολογούνται από την έρευνα, **ο χρόνος διεκπεραίωσης έχει περιοριστεί από τις 19 στις 10 ημέρες και το κόστος της κατά περίπου 20%** (στα \$892 από \$1.115)⁴.

Άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον την ενίσχυση της διεθνοποίησης της ελληνικής οικονομίας:

Περαιτέρω απλοποίηση-επιτάχυνση εξαγωγικών διαδικασιών

- Οι προ-τελωνειακές διαδικασίες στην Ελλάδα διενεργούνται ακόμα με τη συγκέντρωση και υποβολή των απαραίτητων εγγράφων σε έντυπη μορφή, από και προς τις αρμόδιες υπηρεσίες. Συνεπώς, για την **ταχύτερη ολοκλήρωση των εξαγωγικών διαδικασιών**, χρειάζεται η πραγματοποίησή τους με ηλεκτρονικά μέσα. Προκειμένου να γίνει αυτό εφικτό, απαιτείται η λειτουργία του **Ενιαίου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (Ε.Ο.Π.Σ.) για Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες Μιας Στάσης (Single Window-S.W.)**, το οποίο νομοθετήθηκε με Ν.4072/2012. Πληροφοριακά συστήματα αυτού του είδους υπάρχουν πλέον σε 71 χώρες παγκοσμίως, με διαφορές ως προς το βαθμό εξέλιξής τους και στο εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η **Σγκαπούρη** ήταν η πρώτη χώρα στην οποία δημιουργήθηκε ένα τέτοιο σύστημα, το 1989, το οποίο πλέον διαχειρίζεται περισσότερες από 30.000 διασαφήσεις ημερησίως, και επεξεργάζεται το 99% των αδειών εντός 10 λεπτών. Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Ν.4072/2012, όταν το Ε.Ο.Π.Σ.-S.W. τεθεί σε λειτουργία, θα **διενεργούνται υποχρεωτικά μέσω αυτού όλες οι απαραίτητες για τις εξαγωγές και εισαγωγές πράξεις**, πλην αυτών που αφορούν στις τελωνειακές διαδικασίες. Συγκεκριμένα, μέσω του S.W. θα γίνεται η **ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων-δικαιολογητικών από τις επιχειρήσεις** για την έκδοση από τις αρμόδιες υπηρεσίες των απαραίτητων βεβαιώσεων, πιστοποιητικών και αδειών για την πραγματοποίηση εξαγωγών-εισαγωγών, η **ηλεκτρονική διεκπεραίωση των διαδικασιών έκδοσής τους, καθώς και ηλεκτρονική παραλαβή τους από τους αιτούντες. Το Ε.Ο.Π.Σ.-S.W. θα διαλειτουργεί με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Τελωνείων (Ο.Π.Σ.Τ.) – ICISnet. Όμως απαιτείται σταδιακή επέκταση διαλειτουργίας του Ε.Ο.Π.Σ.-Single Window με όλα τα πληροφοριακά συστήματα (Γ.Γ.Π.Σ., ΓΕ.Μ.Ε., Γ.Ε.ΜΗ., ΕΛ.ΣΤΑΤ., ICISnet, Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.).** Στη διευκόλυνση των εξαγωγών θα συμβάλλει η **διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας όλων των τελωνείων.**

⁴ Doing Business 2014, The World Bank

Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών διεθνοποίησης στις επιχειρήσεις

- Καθώς η συντριπτική πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων δεν έχει αναπτύξει εξαγωγική δραστηριότητα, δεν έχει ίδια ή από άλλες επιχειρήσεις και επαγγελματίες του κλάδου της πληροφόρηση σχετικά με τις απαραίτητες σχετικές διοικητικές διαδικασίες, τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας των αγορών διεθνώς, προκειμένου να προσδιορίσει εκείνες στις οποίες θα επιδιώξει να εισέλθει και να εδραιωθεί. Επομένως, είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και αναγκαία σε πρώτο στάδιο η **δημιουργία εξειδικευμένων υπηρεσιών (πχ. τηλεφωνικά κέντρα) από το κράτος για την παροχή πληροφοριών** σε όσους θέλουν να αναπτύξουν ή έχουν ήδη εξαγωγική δραστηριότητα. Επιπλέον, για επιχειρήσεις που έχουν προσδιορίσει τις αγορές-στόχους τους αλλά αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης σε αυτές, θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη η **υποστήριξη πρόσβαση σε πληροφορίες για ξένες αγορές και για επιχειρηματικές επαφές**, ιδίως κατά την εκκίνηση της προσπάθειας διεθνοποίησης, πχ. με ενδυνάμωση των γραφείων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων των πρεσβειών.
- Τα **διμερή επιμελητήρια** μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στην **πληροφόρηση για τις αγορές χωρών που συγκαταλέγονται στους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας και στην ανάπτυξη επαφών των ελληνικών επιχειρήσεων με τις επιχειρηματικές κοινότητές τους.**
- Ιδίως στις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, η **κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού τους που θα επιφορτιστεί με θέματα διεθνοποίησης** είναι απαραίτητη. Για αυτό το σκοπό μπορεί πχ. να χρηματοδοτηθεί η διοργάνωση σεμιναρίων από επιχειρηματικούς φορείς και να θεσμοθετηθεί η πιστοποίηση από το κράτος συμβούλων για τη διεθνοποίηση επιχειρήσεων.

Κατοχύρωση και προστασία παραδοσιακών-τοπικών εξαγωγίμων προϊόντων

- **Ενθάρρυνση-υποστήριξη της κατοχύρωσης προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.)** από τους αρμόδιους φορείς του ΥΠ.Α.Α.Τ. Η παραγωγή τους υποστηρίζεται ιδιαίτερα από την νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική. Χρειάζεται και αύξηση **ελέγχων πιστοποίησης/ιγνηλασιμότητάς** τους.

Ταχύτερη διευθέτηση των φορολογικών συναλλαγών για εξαγωγές

- **Συμφηφισμός οφειλών – απαιτήσεων Φ.Π.Α.** στις εξαγωγές μεταξύ επιχειρήσεων – κράτους

Βέλτιστες πρακτικές: Η **Αυστραλία** έχει αναπτύξει ένα πολύ επιτυχημένο μοντέλο προώθησης εξαγωγών. Το μοντέλο αυτό βασίζεται σε δύο βασικούς πυλώνες. Πρώτον, **στην Επιτροπή Εξαγωγών (Austrade)**, η οποία είναι μια ανεξάρτητη κυβερνητική υπηρεσία με 94 γραφεία σε 60 χώρες ανά τον κόσμο. Η Επιτροπή Εξαγωγών προωθεί την συμμετοχή αυστραλιανών εξαγωγέων σε εμπορικές εκθέσεις ξένων χωρών, διοργανώνει καμπάνιες ενημέρωσης, συναντήσεις με επισκέπτες εμπορικούς επιτρόπους, διεξάγει έρευνες ξένων αγορών και παρέχει πληροφορίες κ.ά. Δεύτερον, η κυβέρνηση παρέχει χρηματοδότηση στους αυστραλιανούς εξαγωγείς μέσω του **προγράμματος EMDG**, στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, αλλά παράλληλα κάνει και αξιολόγηση της επίδοσης του εξαγωγέα σε προκαθορισμένο διάστημα μετά την έναρξη της χρηματοδότησης (export performance test) και ανάλογα με τα αποτελέσματα μειώνει ή αυξάνει τη χρηματοδότηση.